

Книжарница
г-ноу Стефан Тачевоу

БИБЛИОТЕКА

БЛАГОЧЕСТИЕ

Безъ Мене не можете да вършите нищо.

(Иоан. 15, 5).

РЕДАКТОРЪ-ИЗДАТЕЛЪ:

Свещ. *Иорданъ Стойковъ.*

Сътрудници нѣколко добри бословски книжовни сили.

В. ТЪРНОВО,
Печатница на Н. М. Церовски
1910.

Платили абонати:

№ № 1345, 1346, 1347, 1348, 1349, 677,
198, 1050, 1215, 91, 957, 958, 770, 517,
514, 417, 1280, 818, 832, 729, 720, 724, 654,
726, 655, 733, 656, 653, 200, 375, 1165, 336,
1312, 396, 1206, 279, 240, 208, 247, 212, 256,
216, 238, 206, 222, 243, 213, 209, 234, 489,
924, 1049, 1219, 929, 1333, 48, 1092, 177,
651, 834, 1261, 33, 393, 373, 1176, 515, 74, 958,
771, 976, 860, 858, 857, 107, 744, 981, 1335,
1064, 873, 872, 874, 670, 1179, 992, 1336,
1334, 235, 265, 267, 1341, 1023, 526, 1342,
1340, 1343, 1026, 1350, 16.

БИБЛИОТЕКА

БЛАГОЧЕСТИЕ

**Поучение за 6 недѣля подиръ
Петдесятницата.**

(Грѣховеѣ сж причина за болестъ, увѣщание къмъ трѣзвостъ.)

Еднажъ Исусъ Христосъ учелъ въ г. Капернаумъ въ една къща. Събралъ се толкова народъ, за да слуша проповѣдъта Му, че и вѣнъ стоели много хора. Въ това врѣме четирма носѣли разслабленъ, за да му помолятъ изцѣрение отъ И. Христа. Като видѣлъ голѣмата имъ вѣра, Христосъ казалъ на разслабления: „дерзай, чедо, прощаватъ ти се грѣхове тѣ“. Слѣдъ това му заповѣдалъ да си земе постелката, и разслаблениятъ станалъ и тръгналъ съвършено здравъ.

Какво значи това, дѣто Ис. Христосъ, щомъ видѣлъ болния, тутакси заговорилъ за грѣхове, и първо му простилъ грѣховеѣ? Нали него сж донесли не за прощение на грѣховеѣ, а за изцѣряване тѣлото му отъ болестъ? Ис. Христосъ простилъ отначало грѣховеѣ затова, защото били причина за болестъта на този разслабленъ; и като унищожилъ причината, така да се каже корена на болестъта, минала и самата болестъ.

И всѣка болестъ, у когото и когато и да се появи, е слѣдствие на грѣха. До грѣха, до нанарушението на Божиитѣ заповѣди човѣкътъ не е знаелъ, що е

болестъ. Той билъ всѣкога здравъ. Тамъ, въ рая имало особено дърво, наречено дърво на живота. То се наричало така, защото съобщавало животъ; затова и било отрастено отъ Бога—да се храни човѣкъ съ плодетъ му и да не се страхува както отъ болестъ, така и отъ смъртъ. Но човѣкътъ не изпълнилъ Божиитѣ заповѣди, и затова Господъ го изгонилъ изъ рая, отнелъ му дървото на живота и поставилъ при вратитѣ на рая херувимъ съ огнено оръжие. И отъ това врѣме тѣлото му, зето отъ земята, почнало да се подхвърля на болести, смъртъ и слѣдъ туй да се разрушава и се прѣвръща въ тази сжщата земя. Тѣй както, подаръ грѣхопаданието на първитѣ хора, ние всички се раждаме отъ грѣшни родители и сами отъ своя страна грѣшимъ, то вслѣдствие на това болеститѣ сж станали достойние на всичкото човѣчество,—и самитѣ праведници не сж освободени отъ болеститѣ, защото и тѣ не сж досущъ свободни отъ грѣхове.

Има болести, които неотлжно съпжтствуватъ еднитѣ или други грѣхъ, съставляватъ като че ли необходимо слѣдствие отъ извѣстенъ грѣхъ. Напримѣръ, отъ много развитото самолюбие, гордостъ, се поражда умопобъркането; отъ завистъята, жадностъята, злината човѣкъ съхне, слабѣе; отъ пиянството се ражда огненната болестъ, охтиката и други много болести; отъ разврата, сладострастието—ранно изтощаване на силитѣ, и често пжти умопобъркване; отъ невѣздържанието, отъ удовлетворяване прищѣвкитѣ при храненето—болести на стомаха. По такъвъ начинъ, всѣка страсть, всѣки грѣхъ непрѣмѣнно ражда своята болестъ, инакъ казано: болестъ на духа, т. е. неправилното, нехристиянското на духа настроение влѣче и поврѣда въ тѣлото; и тѣзи грѣхове, за струването на които тѣлото е служило оръжие, сж и особено гибелни за тѣлото, отъ тѣ-

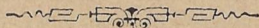
зи-то и грѣхове тѣлото ꙗкоже се подхвърля на различенъ родъ болести. Ето отъ кждѣ сж честитѣ случаи на прѣждеврѣменна смъртъ между хората, случаи на прѣкратяване живота на половината му пѣтъ, даже въ най-ранната юношеска възраст. За съжаление, колко примѣри на ранно приключване смѣтките съ живота може да се срѣщнатъ отъ неправилното му използване, особено въ сегашно врѣме! Току чувашъ: тамъ умира на добъръ баща единствения му синъ, надаренъ съ отлични способности на душата и тѣлото, умира въ цвѣта на годинитѣ си, срѣдъ изобилие отъ земни блага, и отъ що? Отъ невъздържаніе, отъ много раното запознаване съ удоволствията на живота, и особено отъ неумѣреното ползуване съ тѣхъ. Тамъ жена съ малки дѣца скърби за загубата на мъжа си, погиналъ отъ това сжщо невъздържаніе. Често пѣти и мъжътъ е принуденъ да оплаква жена си, която прѣждеврѣменно се е раздѣлила съ живота пакъ отъ това лекомислие и суетность. А колко умиратъ отъ нишата, занаятчийска класа! Този класъ, въ повечето случаи, не знае, що е мѣрка, граници. Ако работи, то работи до отпадане; а ако поиска да си достави въ празникъ развлѣчение, то се прѣдава на веселби, може безъ прѣувеличение да се каже, до самозабрава и разстройство на здравето си. И на, сжщитѣ тѣзи прѣждеврѣменни болести и смъртъ ставатъ и неговъ дѣлъ. Какво печално състояние! Здравето, силитѣ, всичкиятъ животъ—тѣзи велики неощеними Божии дарове—ни сж дадени, като срѣдство, да хвалимъ Бога, да принасяме полза на ближния, да се приготвимъ за другъ безкраенъ животъ. И ето тѣзи Божии дарове се употрѣбаватъ безъ полза; малко е това—даже за врѣда и погубване на самитѣ себе си. Какъ ще отговорятъ прѣдъ Бога такива хора за та-

ковато злоупотрѣблениа съ дароветѣ Му, за самоволното скратяване живота си и за погубването му прѣждеврѣменно, и то отъ самитѣ тѣхъ? Нали тѣ сж почти сжци самоубийци. Да, страшно е за такива хора! Но да помислимъ, каква е нуждата, каква е крайността, дѣто се погубваме отъ грѣховни удоволствия? Тѣзи удоволствия струватъ ли, за да си жертвуваме и врѣмения, и вѣчния животъ? Та нима само разпуснатата веселба и всѣко невъздържание могатъ да бждатъ радости за човѣка? Нима не може да се прѣкара приятно врѣмето иначе — безъ това? Зеръ има хора, които въ всѣко врѣме се държатъ чинно, благопристойно, не се прѣдаватъ на никакви излишества, и при все това не имъ дотѣга, даже сж и по-весели отъ другитѣ. Ще кажатъ: нѣма съ кого и съ що да се занимаваме. Но ето, съ тѣзи трѣзви, сериозни хора се се залови, съ тѣхъ се запознай, и нѣма да ти дотѣгне, както и на тѣхъ не дотѣга. Та освѣнъ това, нима има малко достойни за внимание прѣдмети, съ които е всѣкога приятно и полезно да се занимае човѣкъ, особено въ нашето мѣсто? Колко, колко нѣща има, които могатъ да ни привлѣкатъ вниманието! Но при това си припомни, че ти не си езичникъ, нито мухамеданинъ, а си православенъ христианинъ, и добрѣ, даже необходимо е, щото въ свободното си отъ занаятия врѣме да помислишъ, що е нужно за спасението ти. И защо въ празникъ да не идешъ да се поклонишъ на една или друга светиня, да се помолишъ прѣдъ нѣкоя чудотворна икона, защо да не идешъ на нѣкоя душеспасителна бесѣда? А такива бесѣди сега се държатъ. Защо да си не поставишъ като непрѣмѣнно нѣщо всѣки празникъ да ходишъ въ светия храмъ, да се помолишъ тукъ за грѣховетѣ си, да поблагодаришъ на Бога за дълготърпѣнието Му, за милоститѣ Му,

които не могат и да се изчетатъ; да Го помолишъ да изпрати тѣзи милости и за въ бждеще? Нима нѣкому нѣкога е било тежко и неприятно въ храма? Най-сетнѣ, земи добра и душеполезна книга и чети. Добрата книга—това е приятель, съ който незабѣлѣзано летятъ цѣли часове. И ако се поборѣше малко съ себе си, ти би отвлѣкълъ душата си отъ грѣховнитѣ удоволствия, а би я разположилъ къмъ чиститѣ, и какъ щѣше тогава да ти бжде спокойна душата, какъ весело сърцето!—Какъ би процвѣтвявало и тѣлото ти! Какъ дълго врѣме би се запазили силитѣ ти! Благочестието, казва апостолътъ, е полезно за всичко, то е обѣщание и за сегашния, и за бждещия животъ.

Братя, пазете живота; той е даръ Божи. Не пилѣйте напразно въ грѣхове здравето и силитѣ си, — за това ще отговаряте на Страшния сждъ. Здравето и силитѣ нека употрѣбяваме за служене на Бога и за добро на ближнитѣ, за земно благосъстояние и за спечелване вѣчно щастие. Това е и на Бога приятно, и за насъ спасително. Аминъ.

Протоер. П. Шумовъ.

Слово за Илинъ-день.

Всички вие, братя, почитате великия между пророчитѣ Св. Илия и, като го почитате, благоговѣете прѣдъ паметъта му. А какви добродѣтели е проявилъ пророкъ Илия, та е заслужилъ почитанието и любовта не само на своитѣ съотечественици — Израилтенитѣ, но даже и на всичкия християнски свѣтъ.

Първата добродѣтель, съ която е сиялъ живо-

тътъ му, е горещата, най-пламенната любовъ къмъ Бога. До дѣ се е простряла тази любовъ у него! Той, може да се каже, съвсѣмъ не мислѣлъ и не се грижелъ за себе си, нищо не търсѣлъ за себе си, а цѣлъ билъ потопенъ въ Бога и желяелъ едно: щото всички да знаятъ, обичатъ и почитатъ едина истински Богъ, както той Го почиталъ, помнѣлъ и обичалъ. Радвалъ ли се е той, то се е радвалъ за едно — за Бога, когато виждалъ, че Го славословятъ, че му служатъ и Му се покланятъ; скърбѣлъ ли е, то е скърбѣлъ пакъ за Бога, когато виждалъ, че прѣставатъ да Го почитатъ и почватъ да се кланятъ, вмѣсто Нему, на измислени, лъжливи богове. Въ негово врѣме Израилтенитъ, увлѣчени отъ царския примѣръ, вмѣсто на истинския Богъ, се кланяли на идола на Ваала. На боголюбивата душа на Илия било болно да гледа такава нечестие въ народа, и ето той увѣщава, избличава царя и народа. Но не го послушали, и той иска отъ Бога наказание за вразумѣване на този народъ. Наказанието послѣдвало. Три години и половина нѣмало нито роса, нито дъждъ, и настаналъ гладъ въ Израилската земя. Но народътъ и подиръ това не прѣставалъ да служи на идола на Ваала. И ето Илия, съ царско позволение, свиква Вааловитѣ жреци на планината Кармилъ; изпросва тамъ отъ Бога огънь върху принесената жертва, и слѣзлиятъ отъ небето огънь изтрѣбя не само закланитѣ волове, но и жертвеника, който билъ камененъ, че даже и водата, която била така много около жертвата; и съ това чудо увѣрва всичкитѣ, че е единъ истинскиятъ Богъ — Той е Израилева Богъ, Комуто единствено е нужно да се служи и да Му се кланяме, а всичкитѣ Ваалови жреци, като измамници, като богоотстъпници, като развратители на другитѣ, заповѣдалъ да умъртвятъ.

Защо е правилъ всичко това Илия? За едно — за прославяне истинския Богъ, Комуто той служилъ съ всичкото си сърце. Такава била ревността на пророкъ Илия! Така горещо той обичалъ Бога, на Когото служелъ!

Братя, има ли у насъ макаръ най-малка частъ отъ тази любовъ къмъ Бога, отъ тази ревностъ за славата Му, каквито имало у Илия? И въ сегашно врѣме между христианитѣ има много невѣрници, развратници, хулители на Христовото име. Скърбимъ ли ние за това съ тази скърбъ, съ каквато скърбѣлъ пророкъ Илия? И, отъ своя страна, съдѣйствуваме ли, колкото можемъ, за ослабване това невѣрие, тѣзи пороци, които, за нещастие, всѣка година всѣждѣ се все повече и повече умножаватъ? И, съ примѣренъ животъ, съ увѣщания, вразумявания, много ли се стараемъ да отвлѣчемъ едни отъ пагубното свободомислие, отъ прѣнебрѣгване длъжноститѣ къмъ вѣрата, други — отъ прѣнебрѣгване доброто име, честъта, съвѣстъта, — изобщо отъ позорно, съблазняваще поведение? Но повечето ние не считаме това за своя длъжностъ. „Нека имъ внушаватъ други, които сж по-близко до тѣхъ, отколкото сме ние“, казваме ние. Осжждане, хули, че този или онзи не живѣе по христиански, може да се чуе отъ насъ, а желание, искрено, христианско желание, щото тѣ да оставятъ този начинъ на животъ, не ще се чуе. Бива и така: задъ очи укоряватъ, а въ очи или мълчатъ, или извиняватъ, или даже хвалятъ. Нѣматъ рѣшителностъ, нѣматъ смѣлостъ да кажатъ на близкия (приятеля) си поне така: „Братко, изправи се, не хули Божието и Христовото име, живѣй христиански“. Сега най-големитѣ пороци, за които по-рано и поменъ е нѣмало, се считатъ или извинителна слабостъ, или палавщина,

безъ които не може да се мине и противъ които не трѣба да се горещо застѣпяме, а за които слѣдва да се мълчи и търпи. И тѣзи, които сж длѣжни да се грижатъ за вѣдворяване на християнската нравственостъ и за изкореняване пороцитѣ между другитѣ, като възтаватъ съ думи противъ тѣхъ, съ примѣръ, съ живота си не ги спазватъ. Колко бащи, майки, колко началници, наставници, господари има, които вмѣсто да показватъ на повѣренитѣ на грижитѣ имъ хора примѣръ съ своя най-нравственъ, строгъ животъ, се явяватъ, между това, противници и ненавистници на всичко свето и живѣятъ при пълна свобода на чувствата. А какво означава това явление? Ето, въ наше присѣствие изричатъ псувни, гнили, неприлични думи, а слушащитѣ не искатъ и дума да кажатъ, за да спратъ ругателя. Ето онзи, който се хвали съ своето невѣрие, почва да безчести въ нѣкое общество вѣрата, да унижава евангелието, да отхвърля чудесата, да се смѣе надъ всичко свещено, скжпо за християнина, а слушащитѣ го или се съгласяватъ, или се наслаждаватъ, усмихватъ се на бесѣдата му, като че ли нищо особено, оскърбително за Бога и вѣрата той не говори. Дѣ е тука ревността за славата на истинския Богъ? Дѣ е любовта къмъ Бога? Не, братя, пророкъ Илия не е живѣлъ така. Не така ни е заповѣдалъ и Спасителтъ. Сами четемъ въ Господнята молитва: да дойде царството Ти. Желаетъ и молимъ Бога, щото по-скоро да дойде царството Божие, по-скоро да се разруши царството на порока и грѣха, а за това не искаме нищо да правимъ, даже и съдѣйствуваме на противното. Какви сме членове на църквата Христова? Какви сме послѣдователи и служители на Христа?

Братя, прѣдъ очитѣ на всички вѣрата и благо-

честиято упадатъ, порокутъ расте и се усилва въ християнството, а Илиевата ревностъ я нѣма у никого изъ насъ, за да туримъ прѣграда, да не се той (порокутъ) усилва. Ние сме така слаби и безсилни, че не само въ другитѣ, но и въ самитѣ насъ не можемъ да изкоренимъ много привички, привързаности и страсти. Какво да правимъ? Какво е правилъ пророкъ Илия, когато не е достигналъ това, което искалъ? Той излѣлъ прѣдъ Бога скърбѣта си. Той отишелъ на планината Хоривъ и тамъ въ една пещера скърбилъ и се молилъ. Нека по-често и ние изливаме прѣдъ Бога скърбѣта на душата си, когато видимъ да господствува неправдата у насъ самитѣ и у другитѣ. Богъ е силенъ, за да тури прѣграда на злото. Както за нехайството, безгрижността на мнозина Той допуска да се усилятъ пороцитѣ и злото въ дадено мѣсто, така и за скърбѣта, за ревността, за сълзитѣ, за молитвитѣ на тѣзи, които търсятъ славата Му въ дадено мѣсто, Той може да възтаноуи и закрѣпи вѣрата и благочестиято. Освѣнъ това молитвата успокоява духа ни. Като се явилъ на пророка Илия, Господъ казалъ, че въ Израилското царство има още 7000 мжже, които не сж прѣгввали още колѣнѣ прѣдъ идола на Ваала. Така сжщо и намъ, за скърбѣта, за молитвата ни, Господъ ще открие примѣръ на благочестивъ животъ между тѣзи, които живѣятъ около самитѣ насъ. Като видимъ такива образци на тѣзи или други добродѣтели, ние ще кажемъ сами на себе си: има още служители на истината, служители на Бога на земята, има и изпълнители на заповѣдитѣ Христови, има избраници Божии, които, като живѣятъ на земята, нагледъ въ суетата, между това мждруватъ за небесното, за неземното, търсятъ повече духовни, отколкото земни, утѣшения.

които ще съумѣятъ да побѣдятъ себе си, които не може отби отъ пжтя на благочестието никаква съблазнь, никакво изкушение; и тогава ще бжде отраднo и утѣшително за ревнителя на благочестието.

Братя, да не изгасваме въ себе си никога скърбьта за своитѣ и чуждитѣ грѣхове, но, като скърбимъ, никога да ненапушиме молитвата! Молитвата да бжде дишане на устата ни, да ни спжтствува въ всичкитѣ ни пжтища. Съ нея ние ще уталожимъ Божия гнѣвъ, справедливо отправенъ върху ни, съ нея изпросваме за себе си и за другитѣ милостьта Божия. Да се помолимъ на Божия пророкъ Илия, за да ни дари ревность къмъ вѣрата и сила за закрѣпяване вѣрата и благочестието въ себе си и въ другитѣ. Аминъ.

Протоер. П. Шумовъ.

Поучение прѣдъ изповѣдь.

Въ сегашния день християнитѣ обикновено се изповѣдатъ. Когато вие, слушатели идите на изповѣдь при вашия духовникъ, то имайте твърдо, рѣшително намѣрение да му разкажете всичко, каквото лошо за себе си знаете, и да го разкажете чистосърдечно, безъ всѣко извинение и оправдание. Вие искате, щото духовникътъ, отъ лицето Божие, да ви прости грѣхове тѣ; но какъ той ще ви ги прости, когато вие не напълно му ги откриете? Вие искате да се излѣкувате отъ духовна болестъ, но какъ ще ви изцѣри духовникътъ лѣкаръ, когато не му кажете ясно и прѣмо, отъ що сте болни? Срамно бива нѣкакъ да се открива всичко на духовника? Срамувай се да грѣшишъ, а да се признаешъ въ грѣховетѣ си вече нѣма защо да се

срамувашъ. Това е тежко за тебе? Но що да се прави? Грѣхътъ се тогава само прощава, когато грѣшникътъ почувствува и, така да се каже, изповѣда всичката му тежестъ. Колкото ти е по-тежко и по срамно на изповѣдта, толкова по-леко ще ти бжде подиръ нея. По-добрѣ нѣкой часъ да се помъчишъ, отколкото да се мъчишъ цѣлъ животъ, а може би, и цѣла вѣчностъ. Грѣхътъ, като змия, не прѣстава да те съска и наранява, до като го не изхвърлишъ вѣнъ отъ душата си, т. е. докато не се изповѣдашъ. Когато мълчахъ, пѣе св. Давидъ, съсипаха се коститѣ ми отъ всѣкидневния ми плачъ. . . Открихъ си грѣха на Тебѣ и вината си не утаихъ; азъ казахъ ще се изповѣдамъ прѣдъ Господа въ прѣстѣпленията си. И Ти сиѣ отъ мѣне вината и грѣха ми (Псал. 31. 3. 5).

Ти се боишъ, щото духовникътъ да непромѣни доброто си за тебе мнѣние, да не почне да мисли лошо за тебе, когато ти му се признаешъ въ всичкитѣ си слабости и пороци?

Не се бой; това никога не ще бжде. Самъ духовникътъ е човѣкъ, и, може би, е грѣшенъ не по-малко отъ тебе; той и по себе си знае на що сж способни хората. Колкото повече му откриешъ грѣховетѣ си, толкова по-усърдно ще се моли той на Бога за тебе; колко по-откровено му се признаешъ въ слабоститѣ си, толкова по-добро мнѣние ще има той за твоето съзнание и откровеностъ.

Но да допустнемъ, че ще скриешъ отъ духовника грѣховетѣ си, но нали отъ Бога не можешъ ли скри. Богъ отколѣ знае всичкитѣ ти грѣхове: Той знае най-скрититѣ ти грѣховни намѣрения. И що? Прѣдъ духовника ти ще се покачешъ чистъ, правъ,

но прѣдъ Бога ще бждемъ мерзавецъ, осжденъ, двойно осжденъ. Ти ще бждешъ осжденъ и отхвърленъ отъ Бога и отъ сонма ангели, защото си се посрамилъ отъ единъ човѣкъ, отъ духовника си. Да, тежко грѣши този, който на изповѣдъта скрива грѣховетъ си. Той излъгва духовника, а да се лъже и прѣдъ обикновенъ човѣкъ е грѣшно; той излъгва и Бога, а да се лъже прѣдъ Бога е съвсѣмъ безумно; той прикрива своитъ грѣхове съ новъ грѣхъ, защото кое те кара да не казвашъ всичкото на духовника? Гордостъта, не нѣщо друго, а гордостъта ти запрѣтвява да се признаешъ, че си обрѣмененъ, отрупанъ съ тежки, гнусни, низки пороци. Тебъ не ти се иска, вижда ти се срамно да се откриешъ въ всичко, да се съзнаешъ прѣдъ духовника, а що ще е, когато грѣховетъ ти бждатъ открити, обявени на Страшния сждъ прѣдъ милиони хора и ангели?.. Нѣ, тогава, наистина, ще бжде срамно, така страшно, че ще земешъ да молишъ планинитъ и хълмоветъ да те скриятъ отъ срама за неизповѣданитъ грѣхове.

И така, слушатели, изповѣдайте се съ всѣка откровеностъ; откривайте всичко лошо, което знаете за себе си; показвайте се такива, каквито сме въ сжщностъ: съ нищо се не извинявайте и никакъ се не оправдавайте. Колкото по-съзнателно и по-откровено се отива на изповѣдъ, толкова по-добрѣ. Аминъ.

Протоер. Р. Путянинъ.

Поучение за Прѣображение Господне.

Господъ Исусъ Христосъ се възкачилъ на Таворската планина, за да се помоли. Тамъ било уеди-

нено, спокойно: нѣмало хорски шумъ и говоръ. Само тихъ вѣтрецъ полѣхвалъ по височината на планината и лекичко помръдвалъ листата на дърветата, срѣдъ които се намиралъ молещиятъ се Христосъ. Тукъ, на Таворъ при Него били и тримата Му любими ученика: Петъръ, Яковъ и Иоанъ. Въ такова малко общество, далечъ отъ вълненията на свѣта, на значителна височина, поставенъ сѣкашъ между земята и небето, — какъ приятно, какъ сладко било на Исуса да се помоли! И ето започнала се гореща, усърдна молитва на Сина Божи къмъ Небесния Му Баща. Силата на тази молитва е така голѣма, че тутакси извиква къмъ себе си съчувствието на праведнигѣ души, които сж оставили отколѣ земята и населявагѣ далечнигѣ свѣтове. На Таворъ при молещия се Исуса се явявагѣ Моисей и Илия и се присъединяватъ къмъ пламенната Му молитва, високата си бесѣда за Неговитѣ изкупителни страдания. Въ тѣзи-то чудни минути, когато душата на Исуса като че ли съвсѣмъ се откъснала отъ земния свѣтъ и цѣла се потопявала въ Бога, като ставала въ сжщото врѣме особено близка до царството на духоветѣ, въ тѣзи, казвамъ минути, станала необикновена, изумителна промѣна въ тѣлото Му. Лицето му, което до сега изразявало кротость, незлобие, любовъ къмъ всичкитѣ, изеднажъ, безъ да измѣни ни най-малко на тѣзи качества, заблѣстѣло като слънце. Но това, прилично на слънцето, лице не било нито ослѣпително, ни изгаряще. То сега изобразявало пълно блаженство, а затова и да се гледа То, било извънмѣрно отраднo. И ето, наистина, ученицитѣ се загледали въ своя любимъ Учителъ, просиялъ на Таворъ, загледали се до такава степенъ, че въ собственитѣ си души почувствували вѣчното блаженство. Тѣмъ се искало всѣчески да

продължатъ тази минута много, даже завинаги, ако е възможно, вѣчно. Учителю, какъ е добръ да бждемъ тука. Да направимъ тука три сѣнници (шатри): за Тебе една, за Моисея една и за Илия една (Мат. 7, 4) казалъ единътъ отъ лицето на всичкитѣ трима.

Да забѣлѣжимъ, за свое назидание, братя, какъ благодѣтелна е молитвата! Тя развива спокойствие, щастие и блаженство въ душата! Тя покрива тѣлото съ сияние, красота, съ една дума: прѣобразява всичката природа на човѣка. Който се моли, той постепенно се прѣобразява, изъ-день-въ-день се измѣнява все къмъ по-добро, или, както казва апостолътъ, прѣминава отъ слава въ слава (2 Кор. 4, 18). А който не се моли, той не вижда славата на Прѣображението нито въ себе си, нито въ другитѣ, не усѣща блаженство въ душата си; той постепенно отива все къмъ по-лошо. Нѣкакъвъ-си тъменъ, мраченъ отѣнъкъ запада на лицето на такъвъ човѣкъ. Въ противоположность на моления се, той е въ виша степенъ непривлѣкателенъ! Човѣкъ би гледалъ съ удоволствие цѣлъ вѣкъ моления се, а оставилиятъ молитвата е тежко да се погледне и еднажъ. Нѣщо чуждо, непознато, съвсѣмъ дивашко, което не може да бжде никога въ рая, се вижда въ лицето на такъвъ човѣкъ. Двѣ-три минути братско общуване съ него, и става тѣжно на душата. Той е досущъ духъ на тъмата; на всѣкъдѣ сѣе мракъ; гледа ли, говори ли, прави ли нѣщо, — въ всичко разлива нѣщо не-радостно. Вгледайте се въ лицето му, и ще забѣлѣжите на него само отливитѣ на пагубнитѣ страсти: гордостъта, пустославието, завистъта, злобата; нито едно свето чувство, нито една свѣтла мисль не ще видите . . . Братя, да обикнемъ, колкото се може по-

вече, молитвата! Тя ще прѣдпази душата и тѣлото ни отъ всѣка поврѣда и поквара; тя ще имъ даде красота и слава, по примѣра на Господа Исуса Христа, Който се е прѣобразилъ на Таворъ въ минутата на молитва. Аминъ.

Архим. Макарий.

Поучение за Успѣние Богородично.

(Прѣмнѣването на човѣка въ задгробния животъ).

Ако земемъ въ прѣмня, буквалния смисълъ на званieto на сегашния празникъ, то ще бжде тържествено възпоминание на тихия, спокойниѣя сънь, съ който Прѣсвета Дѣва завършила своето земно поприще и прѣминала въ блажената вѣчностъ. И така, да се умре, за мнозина хора значи, да се спокойно заспи. Ето истинско съвършено безсмъртие! А каква е смъртъта на повечето хора? Съ какви ужасии е придружена, какво зрѣлище прѣдставлява тя за животѣ?

Искате ли, мой братя, заедно съ мене, да спрете погледъ на послѣднитѣ минути на човѣка, въ тукашния животъ? Ние виждаме умирането на близкитѣ, а и самитѣ ние ще умремъ. А разбираме ли, какво е състоянието на самия умиращъ въ смъртния му часъ? Съ що е придружена стѣпката му къмъ вѣчността?

Ето настѣпва, въ този свѣтъ, послѣдния часъ на човѣка. Болестъта, която го е приближавала къмъ смъртъта, вече се е прѣкратила; тя е подрвила основитѣ на тѣлесния организъмъ и го е направила вече негоденъ за по-нататъшна дѣятелностъ въ настоящия му видъ, и тѣлото вече не служи на духа. Тогава животътъ на душата почва да се отдѣля отъ частитѣ и органитѣ на тѣлото, въ които е била вродена и въ

които до сега е дѣйствувала. Трепетнитѣ движения и необикновенитѣ сътресения на цѣлия организъмъ (тѣлото) показватъ, какъ усилено, какъ жестоко е това отдѣляне на душата отъ тѣлото; а колкото по-силенъ е организъмътъ, колкото по-силна е била привързаностъта на духа къмъ тѣлото, толкова по-силни сж тѣзи сътресения, защото толкова повече сили сж нуждни на духа, за да се освободи отъ тѣлото. Какъ страшна е вече самата тази картина!

Но вгледайте се по-отблизо, и ще видите, че тука не сж само еднитѣ тѣлесни страдания. Душата, чувствувайки своето неволно, бързо приближаване къмъ вѣчността, трепери; въ треперането си тя сѣкашъ се сили да се спре отъ този страшенъ пѣтъ. Тя се сѣкашъ дърпа, за да се отклони отъ тѣзи ужаси, които я очакватъ, или се мжчи да овладѣе сама себе и самитѣ тѣзи ужаси, за да примине по-смѣло и по-спокойно въ вѣчността. Но тѣзи пориви, задушвани все повече отъ приближаващата се смъртъ, само пораждатъ неописуемо възбуждение и раздражение на всичкитѣ сили и чувства на душата, което нѣщо удря още по-страшенъ печатъ на лицето и на всичкото състояние на умирация. Да обладѣе човѣкъ себе си въ смъртния часъ, да е безстрашенъ по самия пѣтъ къмъ смъртъта, съ всичкитѣ му ужаси — каква неизразима задача е това!

Има обаче умиране безъ ужаситѣ на прѣдсмъртната борба: душата отива въ вѣчността спокойно, разбира се, не безъ смущения и тѣлесни страдания. Това е чистата, добрата, кротката душа. Яснотата, чистотата и тихостъта на чувствата, дълбоката вѣра и прѣданостъ на Бога, съ които душата се отличавала прѣзъ живота, нѣма да я оставятъ и на смъртния часъ; тя владѣе

себе си; вжтрѣшата ѝ свѣтлина разпилѣва прѣдъ нея мрака и страха по смъртния пѣтъ, и, като се прѣдава изцѣло въ рѣцѣтъ на Бога, тя съ тиха покорностъ се отдава на послѣднитѣ вълни на житейското море, които я отнискатъ къмъ брѣговетѣ на вѣчността.

А злата душа? Виждали ли сте какъ тя заминава отъ този свѣтъ? Въ живота тя не е знаела, па и въ смъртния часъ нѣма, самообладание и покорностъ. Всичкитѣ ѝ чувства се вълнуватъ, но тѣзи чувства сж зли, и раздражението имъ въ послѣднитѣ минути дохожда до крайна степенъ. Нейната злина, като се освобождава заедно съ нея отъ послѣднитѣ връзки, съ които се е задържала до-нѣйдѣ въ тукашния животъ, се подига съ всички сила и, прѣдъ ужаситѣ на смъртѣта, се ожесточава до отчаяние. Душата сѣкашъ иска да наддѣлѣе самата смъртъ; тя се сили да задържи отлитащия животъ, но въ това сжщото врѣме, като чувствува подъ себе си разтварящата се бездѣнна пропастъ на злото, тя неотклонно се увлича къмъ нея по силата на сроднитѣ, съ това зло, стремления на нейната зла природа. Въ борбата на живота съ смъртѣта, душата се още бори сама съ себе си; тя се терзае. Може ли, и съ какви думи може, да се изрази всичкия ужасъ на тѣзи минути? Само външниятъ видъ на тази картина кара живитѣ да бѣгатъ отъ умиращитѣ. Така, наистина, смъртѣта на грѣшника е люта.

Какъ и да било, смъртѣта не отстѣпва, животътъ не се повръща, и човѣкътъ умира. И ето нему, току-що умрѣлъ, почва да се открива вѣчността, той вече приближава границата ѝ.

Той забѣлѣзва прѣдмети и явления, невидими за другитѣ, слуша необикновени звукове, вижда това,

което ние не можемъ да знаемъ при естествения, обикновения порядъкъ. Още нѣколко минути, и човѣкътъ прѣминава въ вѣчносттата. Какъ изеднажъ се измѣняватъ формитѣ на битието му! Духътъ му вижда самъ себе си, собственото си сѣщество така, както не го е виждалъ въ тѣлото; той вижда вече и най-отдалечени прѣдмети, и не съ тѣлесни очи, а непосредствено съ разума; и това, което той по-рано е можелъ да постигне само съ разума, сега го вижда като че ли съ очи. Той говори не чрѣзъ членораздѣлни звукове, а съ мисльта; и това, което по-рано е можелъ да си прѣдставлява само въ мисли, сега вече го изразява като че ли съ думи. Той осезава прѣдметитѣ не съ ржцѣ, а съ усѣщанията и чувствата; и при това, прѣдмети най-тънки и за него прѣди неуловими и неосезаеми той сега улавя съ усѣщанията като че съ ржцѣ; движи се не съ крака, а съ едната само сила на волята; и това, до което той прѣди е можелъ да се приближи съ голѣмъ трудъ, бавно, прѣзъ голѣми пространства мѣсто и за много врѣме, сега достига за мигъ, и никакви вещества прѣчки вече не го задържатъ. Сега и миналото той вижда, както настоящето, и бъдещето не е скрито за него, както по-рано. За него нѣма дѣлене на врѣмето и мѣстото: нѣма нито часове, нито дене, нито години, нито вѣкове, нѣма нито голѣми, нито малки разстояния; всичко се слива въ единъ моментъ — въ вѣчносттата, вѣчностъ, която никога се не свършва и която всѣкога е токущо начеваща се. Всичко се съединява въ една гледна точка и тази точка не подлежи на никакви измѣрения.

Какво той вижда и чувствува? Открилата се вѣчностъ го поразява съ неописуемъ ужасъ; нейната безпрѣдѣлностъ поглъща ограниченото му сѣщество, всичкитѣ му мисли и чувства се губятъ въ

безкрайността. Той вижда прѣдмети, за които у насъ нѣма нито образи, нито названия, слуша това, което на земята не може да бѣде изразено съ никакви гласове и звукове, неговитѣ съзерцания и усѣщания ние не можемъ изрази на никакъвъ езикъ и съ никакви думи. Той намира свѣтлина и тъмнина, но не тукашни: свѣтлина, прѣдъ която нашето ярко слънце би свѣтило по-слабо, отколкото свѣщъта прѣдъ него, тъмнина, прѣдъ която нашата най-тъмна нощъ би била по-ясна отъ деня. Тамъ той ще срѣщне и подобни на себе си сжщества и въ тѣхъ ще узнае хора така сжщо заминали отъ тукашния свѣтъ. Но какво измѣнение: това сж вече не тукашни лица и не земни тѣла. Това сж едни души, напълно разкрили се съ всичкитѣ си вжтрѣшни свойства, които ги и обличатъ въ съответствени на себе си образи. По тѣзи образи душитѣ се познаватъ една съ друга, а съ силата на чувствата познаватъ тѣзи, съ които сж били близки въ тукашния животъ.

И така, въ този чуденъ свѣтъ духътъ на човѣка, отъ нищо не стѣсняванъ, по силата на своята духовна природа и по силата на ненаддѣлимата мощъ на притеглянето на сродния ѣ свѣтъ, лети, лети все по-надалечъ и по-надалечъ, додѣто дойде до това мѣсто, ѣли по-добрѣ да се каже, до тази степенъ, до която могатъ да достигатъ духовнитѣ му сили, и цѣлъ, по поразителенъ за него начинъ, се прѣражда.

Този ли е духътъ, който е живѣлъ въ човѣка на земята, ограничениятъ и свързанъ съ плътъта духъ, духътъ, едва забѣлѣзванъ подъ масата на тѣлото, изцѣло нему (на тѣлото) служащъ и поробенъ отъ него тѣй, че нагледъ той безъ тѣлото и да

живѣе, и да се развива не може? Този ли е този немощенъ духъ, развиващъ съ такъвъ трудъ тука и неширокитѣ си помисли, и недълбокитѣ си чувства, и слабитѣ си стремления, духъ, така често и така леко падащъ подъ брѣмето на чувственността и на всичкитѣ условия на земния животъ? Този ли е, най-сетнѣ, духътъ, въ който и доброто е било повечето въ зародишъ, и злото се е скривало дълбоко, така че, той почти не е съзнавалъ въ себе си нито едното, нито другото; и всичко у него не е било твърдо, а е било смѣсено така, че и доброто е бивало побѣдявано отъ злото, и въ злото понѣкога е прогледвало въ доброто, а често пѣти едното се е явявало въ облѣклото на другото?

Какво става сега съ него (човѣка)? Сега всичко, добро и лошо, бързо съ неодържима сила се разкрива. Мислитѣ, чувствата, нравствениятъ характеръ, страститѣ и стремленията на волята му, — всичко това се развива въ необятни размѣри. Самъ той не може ни да ги спре, ни да ги измѣни, ни да ги побѣди: безпрѣдѣлността на вѣчността ги увлича до безкрайност. Неговитѣ недостатъци и слабости се обръщатъ въ положително зло; неговото зло става безкрайно, неговитѣ скърби и духовни болести се обръщатъ въ безгранични страдания. Прѣдставявате ли си всичкия ужасъ на такава състояние? Душата ти, сега зла, но още потискаща и скриваща въ себе си злото, тамъ ще се яви безкрайно зла; твоето лошо чувство, сдържано тукъ съ нищо, ако ти го не изкоренишъ още тука, тамъ ще се прѣвърне въ бѣсота. Ако ти тука разполагашъ съ себе си, то тамъ вече нищо не можешъ стори съ себе си: всичко твое ще прѣмине съ тебе тамъ и ще се безкрайно развие. Какъвъ тогава ще станешъ

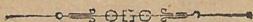
ти? Ако тука не си добъръ, тамъ ще станешъ тъменъ зълъ духъ. О, тогава ти не ще се узнаешъ, или не, тогава ти ще се много по-добрѣ отъ тука узнаешъ. Помощъ никаква и отъ никждѣ не ще има, и злото ти ще те понесе съ собствената си тежина натамъ, дѣто живѣе вѣчното, безкрайното зло, въ обществото на тъмнитѣ, злитѣ сили. И по този пѣтъ ти нито да се спрешъ, нито да се върнешъ можешъ, и прѣзъ вѣчни врѣмена ще страдашъ — отъ що? Отъ бѣсотата на твоеото собствено зло, което нѣма да ти даде вече никаква надежда за по-добра участъ, а нѣма да ти даде и спокойствие въ самия тебе. И тази зла срѣда, която ще е по-силна отъ тебе, ще те окръжава вѣчно и ще те вѣчно терзае.

А що ще бжде съ добрата душа? И доброто така сжщо ще се разкрие въ всичката си пълнота и сила. То ще се развива съ собствената си свобода, която тука не е имало, ще прояви всичкото си вжтрѣшно достоинство, повечето тука скрито, неузнаваемо и неоцѣнявано, всичката си вжтрѣшна свѣтлина, тука всѣкакъ затѣмвявана, всичкото си блаженство, тука не постигано и задавяно отъ разнообразнитѣ скѣрби на живота. И добрата душа ще се понесе съ всичката сила на своето природно, нравствено-развито и добродѣтелно възвишено стремление нагорѣ, въ вишитѣ области на онзи миръ, тамъ, дѣто живѣе въ безкрайна свѣтлина източникътъ и първообразътъ на всѣко добро, въ общение съ свѣтлигѣ, най-чиститѣ сжщества, и сама ще стане ангелъ, т. е. такова чисто, свѣтло, блаженно сжщество. Безпрѣдѣлната любовъ ще я съединява съ Бога, съ ангелитѣ и съ подобнитѣ ѣ души. Тя ще бжде вѣчно твърда въ доброто си, и никакво зло — нито вѣншно, нито вжтрѣшно — не ще може вече да я колебае, нито да я измѣнява,

нито да поврѣди на блаженото ѿ състояние. Но нѣма да живѣе празно душата и да се наслаждава съ своето добро и блаженство. Тя ще дѣйствува съ своя вече съ нищо не потѣмнимъ, не заблуждаващъ се, а просвѣтенъ умъ; ще съзерцава и ще постига тайни, неотгатнати и неизвѣстни тука, тайнитѣ за Бога, за свѣтосъзданието, тайни относително сама себе си и вѣчния животъ; ще дѣйствува съ всичката сила на съ нищо вече не стѣсняванитѣ и неповрѣжданитѣ чувства на сърцето за развитието на своя новъ, вишъ животъ; ще дѣйствува съ всичката сила на своитѣ духовни, съ нищо неударжими и не отвличани на разни страни, сили, съ стремленията на волята по пжтя, посоченъ ней (на душата) отъ сжда на вишата правда и любовъ, къмъ цѣли, опрѣдѣлени въ прѣдвѣчнитѣ идеи на царството Божие.

Братя, нека живѣемъ и умираме християнски, та безкрайната вѣчностъ да не ни плаши, а, напротивъ, да е за насъ страна на неизречена свѣтлина и блаженство и възможно за човѣшкото сжщество развитие, усъвършенствуване на всичкитѣ му сили. Аминъ.

Протоер. Гр. Дьяченко.

Поучение за единадѣсетата недѣля подиръ Петдесятница.

Тѣй и Моятъ Отець Небесенъ ще по-
стѣпи съ васъ (Мат. 18, 35).

Благочестиви слушатели, вие помните евангелската притча за царя, който е разчистилъ смѣткитѣ си съ слугитѣ си. Помните, какъ този царь отначало съвсѣмъ опростилъ на дължника си десетъ хиляди

динария,*) а послѣ до толкова се разгнѣвилъ противъ него, че го турилъ въ тъмница, колкото и да го молилъ длѣжникътъ за пощада. И помните, разбира се, защо царътъ изеднажъ се разгнѣвилъ на длѣжника си? Защото този длѣжникъ не простилъ малкия дългъ на единъ свой другаръ, не простилъ въ това сжщото врѣме, когато самъ той изпросилъ отъ царя опрощаване.

Ето така постѣпва и Богъ съ насъ. Както и да Му искаме, както и да Му се молимъ, Той не ни прощава нито единъ грѣхъ, не забравя нито една лоша наша постѣпка; ако самитѣ ние не прощаваме на нашитѣ ближни, ако не забравяме обидитѣ, които търпимъ отъ тѣхъ. Напротивъ, ако не хранимъ злоба къмъ нашитѣ ближни, когато ни обиждатъ, ако забравяме всѣко зло, което тѣ ни правятъ; то и Богъ забравя злитѣ ни дѣла, оставя (изглажда) ни грѣховетѣ, колкото тежки и оскърбителни да сж тѣ за Него. Слушатели, даже и молитвата, и постѣтъ, и милостинята, и другитѣ добри дѣла не сж угодни на Бога, когато хранимъ злоба противъ ближнитѣ си. Напротивъ, Богъ бива милостивъ къмъ насъ, макаръ и малко да се молимъ, малко милостиня да даваме, малко други добри дѣла да вършимъ, но пѣкъ прощаваме и забравяме всички обиди и оскърбления, каквито ни правятъ другитѣ.

Въ единъ манастиръ имало единъ монахъ, който всичкия си животъ прѣкаралъ лѣниво и небрѣжно. Когато дошло врѣме да умре, то братята отъ манастиря се събрали при него, за да видятъ, какъ ще се отлъчи душата отъ тѣлото му. Тѣй като безгрижниятъ му животъ билъ извѣстенъ на всички, то мислѣли, че той ще се мжчи, безпокои. Но

*) Единъ динарий има 1 л. 43 ст.

какво видѣли? Безгрижниятъ монахъ умираше съ смъртта на праведникъ — умираше весело, спокойно. Всичкитѣ се зачудили, смаяли и пристъпили къмъ умирающия съ молба: кажи ни, братко, защо така весело и спокойно умирашъ, безъ да гледашъ, че дѣлия си животъ си прѣкаралъ въ голѣма небрѣжностъ? Болниятъ, укрѣпенъ отъ благодатната сила Христова, става и казва: „честни отци, азъ прѣкарахъ живота си небрѣжно, и не отколѣ Божиитѣ ангели ми поднесоха списъка на моитѣ грѣхове и, като ги прочетоха, попитаха ме: помнишъ ли тѣзи грѣхове? Помня, отговорихъ азъ; но спомнете си и вие думитѣ на нашия Господъ Исуса Христа: не осждайте, и нѣма да бждете осждени; прощавайте, и ще ви се прости. А азъ отъ деня, отъ който се отрекохъ отъ свѣта и се подстригахъ, не съмъ осждалъ нито единъ човѣкъ, не съмъ хранилъ къмъ никого злоба, на всички и всичко съмъ прощавалъ. Да се изпълнятъ върху ми думитѣ на Господа. Не успѣлъ още да кажа това, и ангелитѣ начаса скъсаха списъка на грѣховетѣ ми. Ето затова азъ сега умирамъ така весело и така спокойно. На менъ е всичко простено, защото азъ навсички и всичко прощавахъ“. Като казалъ това, болниятъ легналъ на одъра си и заспалъ спокойно съ вѣчния сънъ.

Ето, слушатели, какъ спасително за насъ е да прощаваме всичко на ближнитѣ си.

Когато Богъ ни прощава, то Той вече завинаги забравя за нашитѣ грѣхове, за Него става като че ли никога не сме грѣшили прѣдъ Него, Той ни така обиква, както че ли сме вършили всѣкога онова, което Му е угодно. Така трѣба и ние да прощаваме, т. е. като прощаваме, трѣба да забравяме всичко, да не помнимъ никога това зло, което нѣкой чо-

вѣкъ ни е правилъ; трѣба да обичаме този човѣкъ тѣй, като че ли не зло, а добро ни е той правилъ.

Отъ това можете да видите, слушатели, че това наше прощаване, за което Богъ ни прощава всичко, е доста не лека работа; то даже е по-горѣ отъ силитѣ ни, то е даръ Божи. Да, ние сме длѣжни да молимъ непрѣстанно Господа Бога, щото Той да ни помогне съ Своята благодатъ, за да се научимъ да прощаваме всички обиди и да забравяме всички оскърбления, каквито търпимъ отъ другитѣ.

И затова знайте, че ако не ви струва никакъвъ трудъ да прощавате, то това ваше прощаване още не е важно прѣдъ Бога. Колкото ни е по-трудно да прощаваме, толкова прощаването е по-спасително за насъ. И така, когато ви е трудно да прощавате, когато не ви се иска да струвате това, но безъ да гледате на тово, вие молите Бога, щото Той да ви помогне да простите, и слѣдъ това прощавате; тогава вашето прощаване е приятно на Бога и спасително за васъ. Аминъ.

Протоер. Р. Путятинъ.

Поучение за деветата недѣля подиръ Петдесятница.

(За малодушната страхливостъ).

А ученицитѣ, като Го (Исуса) видѣха да ходи по мочето, смутиха се и казваха: това е привидѣние, и отъ страхъ изви- ваха (Мат 14, 26).

Трѣба да се очудваме, що за сжщество е човѣкътъ. Отъ дѣйствителността та, понѣкога много страшна, не се бои, а отъ призрацитѣ трепери. При даденъ случай е готовъ на смъртъ да иде, а да оста-

не самъ съ мъртвецъ, напрімъръ, макаръ и роденъ и най-скжпъ нему, повечето пжти нѣма сили и куражъ за това. Най-лекото шумолене въ тъмната нощъ го довежда въ трепетъ; той е готовъ да бѣга отъ собствена си сѣнка. Отъ що се бои, и самъ не знае.

Отъ що, напрімъръ, се уплашили апостолитѣ на Христа, като Го видѣли да ходи по морето? Не самитѣ тѣ ли рѣшили отнапрѣдъ, макаръ и погрѣшно: „това е призракъ!“ и, при все това, отъ страхъ извикали, макаръ да били 12 човѣка. Кажете, защо изобщо да се боимъ отъ мъртвци, привидѣния и др. т.? Въ повечето случаи тѣзи стракове произлизатъ, мои приятели, отъ недостатъкъ на здраво разсжждние у насъ и се създаватъ отъ въображението: страхътъ има голѣми очи и вижда несжществующи нѣща. А причина за това е нашето маловѣрие. „Който е станалъ слуга на Господа, той ще се бои само отъ Господаря си“, казва прѣподобн. Иоанъ Лѣствичникъ; „а който не Му (на Бога) се още бои, той често се страхува и отъ сѣнката си. Боязливостъта е рожба на невѣрието“ (Слово 21). Понѣкога напразниятъ страхъ бива слѣдствие отъ тревогитѣ на нечистата съвѣсть. На убийцитѣ често имъ се мѣркатъ жертвитѣ на прѣстжпленията имъ, и тѣ не знаятъ, какъ да се скриятъ отъ тѣхъ. Върху тѣхъ се сбждватъ думитѣ на Писанието: нечестивиятъ бѣга, безъ да го гони нѣкой. А затова, възлюблени мои, ако искате да избѣгнете напразния страхъ, то насочете усилията си срѣщу това, което го причинява. — Не дѣйте дава воля на въображението си и къмъ всичко се отнасяйте съ разсжждение; инакъ нощѣ дървото ще ви се вижда като чудовище, а лунната свѣтлина, огрѣла нѣкой жгълъ на църквата, — мъртвецъ въ бѣлъ саванъ. Вѣоржжавайте се противъ страха съ вѣрата

въ Бога и съ надеждата на всемогъщата му защита. За онзи, който вѣрва и се надѣва на Бога, не сж страшни не само призрацитѣ, но и дѣйствителнитѣ видѣния, които понѣкога наистина се явяватъ и които произхождатъ, напримѣръ въ минутата на смъртъта, отъ духоветѣ на злобата. Вѣрващиятъ има срѣдство противъ тѣхъ — това е кръстното знамение. При това, избѣгвайте всичко, което може да легне тежко на съвѣстѣта ви, да ви лиши отъ спокойствие, да разтрои нервитѣ ви и да ви доведе до тамъ, че да се страхувате тамъ, дѣто нѣма страхъ. За съжаление, грѣхътъ на такъвъ напразенъ страхъ е така разпространенъ, че мнозина не само че сами сж прѣдадени на този грѣхъ, но разполагатъ къмъ него и други. Въ това отношение особено злѣ постѣпватъ тѣзи майки и бавачки, които иматъ обичай да плашатъ всѣкакъ малкитѣ дѣца. Тука лошото прѣдимно е въ туй, че вие подривате въ дѣцата вѣрата въ Божието вездѣприсѣствие, вѣрата въ Божия за насъ промисълъ и т. н.; че убивате въ тѣхъ самата способностъ къмъ твърда вѣра и синовна надежда на Бога. Ако желаете, братя, на дѣцата си добро, това не трѣба да става. Не страхливостъ, а безстрашие, мжжество трѣба да се стараемъ да възпитаваме въ дѣцата си, ако искаме тѣ да станатъ истински хора. Не страхъ прѣдъ разни привидѣния, а страхъ Божи трѣба да насаждаме въ младитѣ, дѣтскитѣ сърца. Трѣба да се стараемъ, щото дѣцата да виждатъ не нѣкакви си страшилища едва ли не въ всѣки жгълъ, а да гледатъ непрѣстанно Господа прѣдъ себе си и въ Него да иматъ ограда отъ всевъзможни страхувания. Съ Бога, както е извѣстно, може да се не плашимъ не само отъ ноцната тъмнина, но и отъ самия адъ. Ако и да и посрѣдъ

с ънката (мрака) на смъртѣта, не ще се уплаша отъ зло, защото Ти си съ мене, Господи, викаль нѣкога св. царь и пророкъ Давидь (Пс. 22, 4). Ето, съ чувство на такава надежда на Бога ние и сме длѣжни да ходимъ, и въ дѣцата съ всевъзможни мѣрки да го възпитаваме, а не да ги застрашаваме напразно и съ това да ги развращаваме. Та и съ що е съобразно, щото христианинѣ да възпитаватъ дѣцата въ езически понятия! Защото само на езичниците е свойствено да се боятъ отъ разни горски, водни, кѣщни и др. т. духове. А що е на христианина отъ тѣхъ, макаръ тѣ дѣйствително и да съществуватъ, или макаръ че нечистата сила, ползувайки се отъ хорското суевѣрие, да се явява въ образъ на нѣкои умрѣли домашни и т. н. Не сме ли оградени отъ стрѣлитѣ на лукавия съ силата на кръста и защитата на св. ангели хранители? Или вие не вѣрвате въ чудотворната сила на кръстното знамение и въ ангелската помощъ? Но въ такъвъ случай защо се и наричате „вѣрни“? Виждате ли, приятели мои, кждѣ влѣче мнозината отъ васъ това лекомислие: за да заставате дѣтето да не плаче, обикновено го плашите ту съ едно, ту съ друго? При това не е излишно да ви заблѣжа, че плашенитѣ отъ дѣтинство хора почти всѣкога, до смъртѣта си, оставатъ страхливи и суевѣрни, въпрѣки даже желанието и разбирането си; та тѣмъ, трѣба да се каже, е и невъзможно нѣщо, щото да побѣдятъ въ себе си този недостатъкъ. Споредъ свидѣтелството на прѣподоб. Иоанна, писателя на Лѣствицата, най-вѣрното за това срѣдство е слѣдующето: „Не се лѣни да отивашъ въ късно нощно врѣме въ тѣзи мѣста, дѣто си привикналъ да чувствуващъ страхъ. Ако покажешъ малко слабостъ, то ще застарѣе съ тебе заедно тази

дѣтинска и смѣшна немощ“. Струвами се, че е умѣтно да се каже, какво да се бори човѣкъ съ тази напразенъ страхъ, не е ничтожна работа, когато съ този въпросъ счелъ за нужно да се занимае такъвъ познавачъ на духовния животъ, какъвто е Йоаннъ Лѣствичникъ.

Така, възлюблени братя, да оставимъ всѣки малодушенъ страхъ и да се постараемъ да възпитаеме дѣцата си въ безстрашие прѣдъ всевъзможни привидѣния. А когато ни нападне малодушие и страхъ, да казваме съ думитѣ на Спасителя: *М а л о в ѣ р е , з а щ о с е у с ѣ м н и ? и , Г о с п о д и , с п а с и м е !* Аминъ.

Протоер. А Бѣлоцвѣтовъ.

Поучение противъ тѣзи, които се отнасятъ жестоко съ женитѣ си.*)

Едно изъ най-голѣмитѣ бѣдствия, отъ които страдатъ много сѣмейства, е, че мжжетѣ често се жестоко отнасятъ съ своитѣ жени. Има природно груби и дързки къмъ юрука мжже, които биятъ, тиранизиратъ женитѣ си почти за нищо—за нѣкаква малка нередовностъ въ кжщи, за извинителни слабости. Има лѣниви мжже, които не залѣгатъ за стопанската си работа и не се грижатъ за прѣхраната на сѣмейството си. А упрекне ли жената такъвъ мжжъ за лѣнността и нехайството му за стопанската му работа, за прѣхраната на сѣмейството, то мжжътъ не търпи справедливитѣ искания на своята жена и почва да я бие, макаръ той самъ да е виноватъ за всичко. Има мжже, които биятъ женитѣ си само за това, защото и-

*) Съ малки измѣнения може да се приспособява за проповѣдь.

мать власть надъ тѣхъ. Така правятъ особено пияниците мжже. Когато жената, иѣмайки сила да понесе своя горчивъ животъ и, за да спре мжжа си отъ пияния му животъ, почва да го упрекава за пиянството му, да му внушава, че отъ това му пиянство всичко е дошло въ упадъкъ: стопанството се е разстроило, дѣцата сж останали почти безъ парче хлѣбъ; то мжжътъ, като се напие съ вино, отива въ дома си пиянъ съ намѣрение да произведе буйство въ кжци; захваща да дразни жена си, за да е побие, почватъ кавги, бой, буйство, и работата дохожда до тамъ, че мжжътъ изпотрошава изъ кжци сждоветъ, прозорцитъ и вратитъ, дере дрѣхитъ си и онѣзи на жена си, катъ лютъ звѣръ се нахвърля върху жена си и я бие почти до осакатяване, бие и дѣцата, изгонва изъ кжци жената, дѣцата, всичкитъ домашни, или тѣ сами, за да се спасятъ отъ такова буйство, напуцатъ кжцата си и по нѣколко дена живѣятъ у съсѣдитъ.

Ахъ, братя, какъ пагубно е поведението на такива груби, дързки и пияни мжже!

Богъ ти е далъ жена не за изтезание и буйство, не да постжпвашъ съ нея така немилостиво, както ти си привикналъ да постжпвашъ съ безсловеснитъ животни, както ти внушава свирѣпиятъ ти нравъ, буйниятъ ти характеръ; но като ти е далъ жена, Той ти е заповѣдалъ да я обичашъ, да се грижишъ за нуждитъ, спокойствието, прѣхраната и безопасността ѣ: мжже, обичайте женитъ си (Еф. 5, 28), е казано въ Писанието. „И мжжа, и жената Исусъ Христосъ е еднакво изкупилъ съ Своитъ страдания, заради двамата Той е приелъ плътъ, заради двамата е приелъ и смъртъ. Спасителтъ се е родилъ отъ дѣва и съ това е придалъ достоинство на жената“ (св. Григорий Ниски. За отношенията на мжжа къмъ жената), учи

св. Григорий Ниски. Жената е една съ тебе плътъ, тя е съединена съ тебе съ свещенитѣ връзки на бра-ка, тя е помощница въ трудовѣ ти, въ управлението на дома, тя е неотлжна твоя другарка, сплжтници въ живота ти, сплжтница, която сподѣля всичкитѣ тяготи на житейскитѣ ти грижи, всичкитѣ ти радости и горести; твоята горестъ е нейна горестъ, твоео нещастие е нейно нещастие; за тебе тя е оставила баща си и майка си, които сж я повѣрили на твоитѣ грижи; тя те не оставя, кога си боленъ, съ мжка ти ражда дѣца, да ти помагатъ въ трудовѣ ти и да ти сж утѣха и и подпора въ старостъ, а ти я ненавиждашъ, биешъ, изтезавашто както лютиятъ звѣръ своята плячка само затуй, защото имашъ власть и сила да я биешъ. Що става отъ това? Това, което може всѣкога да се очаква отъ подобно поведение, е: жена ти, вмѣсто да ти плати съ любовъ, захваща да те мрази, както и ти я мразишъ, а дѣцата губятъ всѣко уважение и всѣка любовъ къмъ тебе; между васъ, вмѣсто миръ, съпружеска любовъ и съгласие, се поселя омраза единъ къмъ другъ, завждатъ се разпри, кавги и всѣкъвъ видъ безредици. Влѣзте въ кжщата, дѣто буйствува и бие жестокиятъ мжжъ, — вие ще видите плачевна картина: жената, дѣцата, домашнитѣ плачатъ, цѣлия домъ се прѣврѣща въ домъ на плача и риданията. Жалко е и да се гледатъ такива нещастни. Цѣлиятъ такъвъ домъ е оподобенъ на ада, дѣто свирѣпѣятъ разпритѣ и всѣкакви безредици. А ꙗкоже жената, отъ горчивия си животъ, се прѣдава на постоянна скърбъ и прѣдиврѣменно слиза въ гроба, защото, споредъ учението на Прѣмждрия, отъ скърбѣта иде и смъртъта. А какво безславие нанисашъ ти на себе си съ лошото си поведение! Всичкитѣ, заради буйството ти, ще те считатъ за лошъ човѣкъ; ти губишъ това,

коего е най-драгоценно отъ всичко на свѣта, а именно: доброто име. Твоето безсловие ще прѣмине и на дѣцата ти. Тѣ неволно ще се срамуватъ за тебе, отъ своитѣ познати и съсъди; когато ти се изгубишъ отъ този свѣтъ, когато умрешъ, то всички ще си спомнятъ за тебе, за укоръ на дѣцата и рода ти, така: баща имъ беше буенъ и изгубенъ (нравствено). Когато дойде да женешъ синъ или дъщеря, то добритѣ хора ще бѣгатъ отъ твоето сѣмейство, като недобро, страхувайки се, да не би синътъ или дъщерята да бждатъ като бащата. По такъвъ начинъ, съ лошото си поведение ти ще поврѣдешъ даже на сѣмейството си, на сждбата на дѣцата си; и ако тѣ, по нещастие, бждатъ такива не добри, буйни, както тебе, то жената на твой синъ и мжкатъ на твоята дъщеря, при сѣмейна сбутня, разпра и несъгласие, ще упрекаватъ дѣцата ти съ твоето име: ще казватъ, че и дѣцата сж като бащата. Така че, ще те упрекаватъ, укоравятъ не само прѣзъ живота ти, но слѣдъ смъртъта ти, и ще упрекаватъ не само тебе, но даже и дѣцата ти. Ето до какво довежда буйното ти поведение въ сѣмейството! Истинската християнска любовъ иска снисхождение къмъ недостатъцитѣ на всѣки ближенъ; ако ти си снисходителенъ къмъ недостатъцитѣ на ближния си, когото обичашъ, то още повече трѣба да си снисходителенъ къмъ извинителнитѣ слабости на жена си, поради свещения съюзъ, съ който Богъ те е съединилъ съ нея, и поради любовта ти къмъ нея. Може би ти мислишъ, че съ бой ще изправишъ нѣкои опущения по домакинството, нѣкои леки простѣпки, извинителни слабости отъ страна на жена ти? Не, твоитѣ боеве само ожесточаватъ жената, усилватъ, по свойствената на жената раздразителность, ненавистьта

и къмъ тебе. Даже дѣйствителнитѣ недостатъци и неизвинителнитѣ простѣпки никога не ще изправишъ съ бой. Боятъ не измѣнява човѣшкото сърце, нѣма да измѣни и сърцето на твоята жена; старай се да ги изправишъ съ благоразумие, добро поведение, съ любовъ къмъ жена си и съ молитва.

За да избѣгнешъ жестокото отнасяне съ жена си, постѣпвай по слѣдния начинъ: когато гнѣвътъ завладѣе сърцето ти, то по-рано размисли, каква ужасна врѣда за сѣмейството ти има твоего буйство. Къмъ малкитѣ опущения и извинителнитѣ слабости и недостатъци на жена си бжди снизходителенъ, помни наставлението на светото Писание, което заповѣдва да бждемъ снизходителни къмъ женитѣ, като слаби съсѣди. Бжди добъръ сѣмеенъ човѣкъ и грижливъ баща на дѣцата си; помни, че съ буйство не ще изправишъ даже и неблагоприятното поведение на жена си; особено се пази отъ пиянството, което те довежда до буйно поведение. За образецъ на това, какъ добродѣтелнитѣ хора сж живѣли съ женитѣ си, азъ ще ви приведа думитѣ на свети Ксенофонта, който наричалъ жена си госпожа, билъ съ кроткъ нравъ, снизходителенъ и миролюбивъ къмъ своето сѣмейство и, като умиралъ, далъ такова наставление на дѣцата си: „Чеда, вие знаете, че азъ живѣхъ дълго врѣме съ сърдечна чистота, никого не обиждахъ, нито укорявахъ, никому напрасно не съмъ се гнѣвилъ и никому не съмъ враждувалъ, но всичкитѣ обичахъ и съ всичкитѣ живѣхъ мирно, турихъ прѣдпазитель на устата си, за да не кажа нѣщо лошо, и не съмъ пожелавалъ съ похоть чужда жена; не познавахъ друга жена, освѣнъ майка ви. Подражайте, о чеда, на нашия животъ и нашата кротость и ще бждете угодни на Бога, и Той ще ви умножи и направи многолѣтни. Както сте виждали

мене да правя, така правете и вие, и ще се сподобите съ-
честъта и славата на светиитѣ“. (Жит. на прѣп. Ксе-
нофонта, 26 януар.). Ето какъ сж живѣли светитѣ
хора съ своитѣ сѣмейства!

Живѣйте и вие, православни християни, въ обща
любовь и съгласие съ женитѣ си за взаимно ваше
щастие и за щастие на дѣцата ви, а и за спокойствие
и благоденствие въ живота си. Аминъ.

Свещ. И. Архангелски.

За таченето на св. недѣля.*)

Добръ, щастливъ и доволенъ живѣлъ единъ
синъ при добрия си баща. Ала гордостъта и слободи-
ята го поели, и той напустналъ благия си баща, та о-
тишелъ, зарѣвелъ се далечъ нѣкждѣ отъ бащината си
стрѣха. Сиракътъ не е добръ: далечъ отъ бащинъ
кжтъ, той не чува непосредствено спасителнитѣ съ-
вѣти на баща си, и това го прави да грѣши, да се
заблуждава и да тегли. Теглото събудило сладки спо-
мени за всичко хубаво въ родната кжща на този кле-
тникъ. Това пѣкъ го накарало да мечтае за бащиното
огнище: зеръ мжчно се живѣе срѣдъ чужди и зли
хора и срѣдъ тежки условия. Но за да иде при баща
си и да се почувствува богатъ, той трѣбало да мине
дълга пустиня. Като не знаелъ пжтъ прѣзъ нея, той
чувствувалъ нужда отъ водачъ. Баща му, като раз-
бралъ желанието и нуждата на сина си, праща му е-
динъ водачъ, за да го прѣведе прѣзъ тази дива и
страшна пустиня. И тръгналъ този синъ съ водача си.
На всѣки шесть часа тѣ срѣщали колиба, дѣто си от-

*) Проповѣдь за всѣки недѣленъ день.

почивали, прохлаждали, ободрявали и продължавали пътя си по посока, която узнавали въ колибата. Така правили нашитѣ пътници, додѣто изминали пустинята и дошли въ дома на сина, дѣто бащата го приелъ съ разгърнати обятия. Нещастникътъ синъ се добралъ до първото блаженство. Какво рѣдко за него щастие!..

Бащата, братя,—това е благиятъ Богъ. Злощастникътъ синъ—това е сгрѣшилиятъ, падналиятъ, заблудилиятъ се човѣкъ. Страната съ злитѣ хора и мжчнитѣ условия — това е животътъ между грѣшни хора и зли помисли. Пътътъ прѣзъ пустинята е животътъ на благочестивия човѣкъ, който прѣслѣдва небето. Водачътъ на сина—това сж: ангелътъ пжтеводителъ, благодатта Божия и религиозния учителъ. Най-сетнѣ, кжщитѣ изъ пустинята—това сж светитѣ недѣлни дене.

И наистина, слѣдъ грѣхопадението, човѣкътъ се е почувствувалъ въ тинята на злото и бѣдитѣ, далечъ отъ щастливо общение съ небесния си Баща. Но все-таки у него е останало нѣщо, което му напомня за бащина му домъ и добрия му тамъ животъ: развратниятъ синъ не изгубва съвсѣмъ всички душевни и тѣлесни качества на благородното сѣмейство, отъ което е произлѣзълъ, па и пази мили спомени за родителитѣ си, обстоятелство, което го кара често пжти да поисква да иде при тѣхъ. И падналиятъ човѣкъ, по силата на съвѣстята и други благородни чувства, пожелава да иде въ дома на Отца си. Това негово свето и спасително желание скоро заблѣзва и улавя Богъ и му праща водачъ за прѣзъ пустинята на живота къмъ небето. Такъвъ водачъ, когато се „изпълниха врѣмената“, Богъ прати на всичкия човѣшки родъ — Единородния Си Синъ. Сега пѣкъ благодатнитѣ духовни дарове и служителитѣ—ангелитѣ и пастиритѣ—сж водачитѣ на всѣки, „който иска да се спаси и да разбере истината“.

Но ако за всѣко пжтуване трѣба да се почива отъ врѣме на врѣме, то колко по-необходимо е това за пжтуване прѣзъ пустиня, дѣто жегата прави уморително пжтуването. Повгарямъ, животътъ е пжтешествие отъ земята къмъ небето, отъ страната на изгнанието къмъ родината, и то прѣзъ пустиня.

И кой ще седне да отрича, че животътъ е така труденъ, както ще е трудно скитането изъ пустиня. И животътъ си има своя пекъ, своята жажда—това сж лишенията; и той си има своитѣ змии и звѣрове—това сж страститѣ, пороцитѣ и лошитѣ хора. Не напразно старитѣ славяни сж плачели, кога се роди дѣте, а се веселѣли, кога умре нѣкой: много мжченъ билъ живота имъ. А нима сега животътъ е по-лекъ! Не се ли чува поплакъ отъ всички страни противъ този труденъ и скжпъ животъ. Нима недоволството, прѣситата, ежбитѣ, завистъта не тровятъ щастието на хиляди навидъ щастливи хора. Нима и най-повърхностниятъ наблюдателъ не ще прочете по физиономитѣ умореностъ и незадоволство! Ако е трудно да живѣе и безгрижния, то колко по-тежко е на онзи, който иска да върви по стжпкитѣ на правдата. Щомъ е уморителенъ пжтътъ на живота, то трѣба да се почива.

Измисляли сж и сж нареждали да се почива прѣзъ различни периоди врѣме: едни прѣзъ 8 дена, други прѣзъ 10 дена, — но мждруванията на човѣка никога не сж надминавали и не ще надминатъ Божия умъ. Богъ наредилъ да се почива прѣзъ шестъ дена, наредба, която отговаря най-добрѣ на душевнитѣ и тѣлеснитѣ нужди и изискания на човѣка. Стигатъ шестъ дена блѣскания, лутания; въ седмия нека си починемъ, да се освѣжимъ, ободримъ, да наберемъ сили за нови трудове и грижи. Въ кжщата въ пустинята ние не само си отпочиваме, но се и ориентираме въ пжтя си, и, обнадеж-

дени, че ще пристигнемъ бащина си домъ, поемаме съ прѣсни сили пѣтя нататкъ. И въ пустинята на живота трѣба да има такива кѣщи—спасителни домове. Такива има. Тѣ сж храмоветѣ, дѣто човѣкъ слѣдъ шестдневна уморителна работа, трѣба да се отбие на почивка. Тука неговѣтъ водачъ, Христовиятъ служителъ, ще му посочи, съ св. Писание въ рѣка, дѣ е кривналъ по изминатия пѣтъ и какво направление трѣба да държи нататкъ, за да се не заблуди и обърка. Освѣнъ това, той ще го окуражи, като му каже, че Богъ бди надъ него и че, ако върви по посочения отъ него пѣтъ, ще иде при Отца си; а това е достатъчно: приятно и ободрително дѣйствиува на изгорѣлитѣ отъ жажда уста и изподранитѣ отъ остри камъни крака пѣтникъ изъ пустинята надеждата, че ще тази грозна пѣсъчлива пустиня ще се свѣрши, и той ще се озове на прохладно и зелено мѣсто.

Освѣнъ това, въ житейската битка човѣкъ получава рани—по-малко тѣлесни, а повече душевни: отъ обиди, хули, завистъ и др. Па и като слабъ и грѣшенъ, живѣещъ срѣдъ така сжщо грѣшни, той грѣши; а това отваря рана на съвѣстѣта му. А тази рана може да цѣри само Богъ чрѣзъ служителитѣ си въ св. таинства. И тя трѣба ъврѣме да се цѣри, защото иначе ще нагнояса, гангреныса, па ще се натрупатъ и други рани въ сърцето, и ще настане духовна смъртъ: врѣмена, изразени въ униетието, отчаението и др. и вѣчна—въ вѣчни страдания. Та нали ако не лѣкуваме и тѣлесната рана, тя се усложнява и докарва смъртъ на тѣлото. Ранитѣ на душата ще измиятъ, почистятъ, прѣвѣржатъ и оздравѣятъ въ спасителния духовенъ домъ, нареченъ църква, въ седмия день, отъ водача прѣзъ житейската пустиня, чрѣзъ дароветѣ, които му сж дадени отъ Бога.

Тука ми текна на умъ да ви приведа, братя, единъ примѣръ. Единъ индийски чокой ималъ голѣмъ и разкошенъ домъ съ седемъ стаи. Шестътъ стаи му служели за разни цѣли: за работа, за хранене и т. н. Въ едната пѣкъ имало единъ шкафъ съ цѣрове и баня. Тука той идѣлъ само да се мие, за да му олеква, и да се цѣри. Чокоятъ—това сме ние хората. Домътъ—това е човѣшкиятъ животъ. Шестътъ стаи—това сж шестътъ работни, дѣлнични дни прѣзъ седмицата. Едната стая—това е светата недѣля и храмътъ Божи. И, отистина, какво облекчение и наслада усѣща човѣкъ, кога излѣзе недѣленъ день отъ църква. Ранитѣ на душата си не усѣща, чувствува се ободренъ и готовъ, съ вѣра въ Бога, да продължи пѣтя си по прави стѣпки. Такова значение има св. Недѣля и Божия храмъ за онѣзи, които съ вѣра и надежда тачатъ първата и посѣтватъ втория.

Но, съ болка на сърце, ние сме длѣжни да признаемъ, че не тачимъ св. недѣля, а вмѣсто въ храма Божи, стоимъ по кръчмитѣ и кафенетата. Едни работятъ и въ недѣля, както и въ дѣлникъ, други чакатъ да се зададе недѣля, за да трѣгнатъ по цѣли нощи по балове и вечеринки, дѣто често пѣти гледатъ само съблазнителни нѣща и дишатъ поврѣденъ въздухъ, та тровятъ тѣлото и душата си, и то въ день, когато трѣба да ги цѣрятъ съ свѣжъ въздухъ, здрави мисли и чисти молитви. Трети пѣкъ прѣкарватъ отъ рана сутринъ до късна вечеръ по кръчмитѣ, дѣто тровятъ тѣлото си съ задушенъ и миризливъ въздухъ и съ спиртни питиета, а душата си хабятъ съ развратни приказки. И чудно ли е, когато недѣлниятъ день се прѣобръща на дѣлниченъ, ноцитѣ на дене и обратно, когато кръчмитѣ замѣнятъ църквитѣ, да виждаме че родътъ човѣшки се изражда, че отива къмъ грозна гибель. До

колко е вѣрна тази мисълъ, свидѣтельствува обстоятелството, че повечето прѣстѣпления сж извършени въ светата недѣля; справка може всѣки да направи въ всѣко сѣдилище. Ето защо всички, които милѣятъ за благото на обществото, трѣба да употрѣбятъ всички благородни усилия, за да направятъ, щото да се пази недѣлята и вѣрата. Длъжностъ е на онѣзи, които сж начело, безъ да се стрескатъ отъ нѣкакви партизански влияния, да създадатъ закони, които да мѣрятъ запазването св. недѣленъ день и св. вѣра, закони, които тѣ трѣба най-строго, справедливо и безпристрастно да изпълняватъ. Съ това тѣ ще изпълнятъ единъ свой най-свещенъ дългъ.

Като казваме това, братя, ние не настояваме да се пази до прѣкаленность и дребнавостъ недѣлята, както що сж пазили фарисеитѣ своята сѣбота: прѣлената ревность накарала фарисеитѣ да опрѣдѣлятъ, колко крачки може да се минатъ въ сѣбота, и да водятъ дълги и широки спорове относително това: може ли да се яде яйце, снесено отъ кокошката въ сѣбота. Понеже „сѣботата е за човѣка, а не човѣкъ за сѣботата“, понеже човѣкътъ е цѣльта, а сѣботата срдѣство, то недѣлята (сѣботата) трѣба да е врѣме за почивка и духовно лѣкуване, а и нравствено усъвършенствуване. Въ недѣленъ день човѣкъ трѣба да посѣтѣява Божия храмъ, за да слуша тамъ поука и назидание, да отива въ благочестиви и нравствени общества, да чете благонравни и полезни книги, да учи другитѣ на добро, да прави добрини и т. н.; нали Исусъ Христосъ и въ сѣбота е правилъ благодѣянния: изцѣрявалъ болни и др. Това е необходимо, защото въ другитѣ дѣне ние сме заети съ наши работи до толкозъ, та не ни остава врѣме да помислимъ за „малкитѣ“ Христови братя. А трѣба да се

грижимъ и за тѣхъ, ако искаме да сме истински Христови послѣдователи, и защото това ни докарва истинско щастие и блаженство.

И така, нека пазимъ вѣрата си и св. недѣля, за да благоуваме и врѣменно и вѣчно, и тука и горѣ „Да будетъ!“ Аминъ.

Свещ. Йор. Стойковъ.

Възможни ли сѣ чудесата?

Нужно ни е да обяснимъ смисъла, който се съединява съ думата „чудо“. Въ нашитѣ апологетически трактати съ думата „чудо“ се означава извѣстно събитие въ физическата вселена, произхождението на което не може да се обясни съ дѣйствието на обикновенитѣ ѝ сили. Такъвато родъ събития въ природата ни даватъ поводъ да заключаваме за присѣтствието въ нея на сила отъ други родъ, сила, способна да влияе на обикновенитѣ природни сили, да ги направлява, ограничава и подчинява на себе си, и по такъвъ начинъ да съдѣйствува за достигане на нѣкаква особена цѣль и да произвежда резултати, различни отъ тѣзи, които би имали мѣсто при обикновената само дѣятелностъ на природнитѣ сили. Подобни събития ние наричаме чудеса. Но защо думата чудо се прилага само къмъ събития въ физическата природа и защо физическитѣ чудеса се считатъ единствени, отъ страна на Бога, свидѣтели за истинността на откровението, е трудно да се каже. Несъмнѣно е, че въ нравствения и духовния миpове съществува не по-малкъ поредкъ, отколкото въ материалния. Нравственитѣ и духовни сили дѣйствуватъ въ съгласие съ нравственитѣ и духовнитѣ закони сжщо така, както и физическитѣ

сили дѣйствуватъ въ съгласие съ физическитѣ закони. Ако отстѣпленieto въ единъ случай отъ обикновения поредѣкъ или извършването събития, които не могатъ да бждатъ обяснени съ дѣйствието на нѣкоя извѣстна въ природата сила, свидѣтелствуватъ за присѣтствието на божествено могущество, то и въ нравствения и духовния миpове подобни явления трѣбва така сжщо да свидѣтелствуватъ за дѣйствието на нѣкоя необикновена сила. Такива явления азъ ще наричамъ „нравствени чудеса“.

При разсждението и за физическитѣ, и за нравственитѣ чудеса се внася много тъмнота слѣдствие обичая, свойственъ и на противницитѣ, и на защитницитѣ на християнството, да употрѣбаватъ много неопрѣдѣлени термини. Това е било голѣма прѣчка за запазване точността при разгледване въпроса за чудесата и е давало поводъ за много възражения противъ тѣхъ. Неопрѣдѣлениятъ смисълъ на употрѣбяващитѣ се тука термини е така явенъ, че хората, които признаватъ битието Божие, не могатъ даже да произнесатъ думата „свѣрхестественъ“, безъ да се страхуватъ отъ възражения по този поводъ. Въ сжщностъ, тази дума може да внуши мисълта, че Богъ не всѣкждѣ дѣйствува чрѣзъ обикновенитѣ сили на заобикалящата ни вселена; но такава мисълъ противорѣчи на всичкитѣ здрави начала на теизма и е съвсѣмъ непозната на библейскитѣ писатели. Несъмнѣно е, че цѣлиятъ редъ тѣзи писатели гледа на силитѣ на природата, като на проявление на божествената дѣятелностъ. А съврѣменното различие между естественото и свѣрхестественото имъ е било непознато.

Такавото тъмнина и такиvото възражения се явяватъ именно слѣдствие различнитѣ значения на думитѣ: „природа“, „природенъ“ и произведенитѣ отъ тѣхъ

думи, а така сжщо и отъ употрѣбление на думата „законъ“ — не само за означаване неизмѣнната послѣдователностъ на явленията, но и способа за дѣятелността на силитѣ въ вселената.

Що разбираме ние подъ думата „природа“ и какъвъ класъ явления включваме въ това понятие? Ако подъ думата „природа“ и „природенъ“ разбираме само материята, нейнитѣ неизмѣнни сили и закони, то тази дума ще означава извѣстенъ и опрѣдѣленъ класъ явления; но ако включимъ и човѣка, неговата свобода, негова умъ, неговото нравствено и духовно битие, то ние ще присъединимъ къмъ поменатитѣ явления едно явление отъ съвършенъ другъ класъ и порядкъ. Обаче, всичкитѣ тѣзи термини се употрѣбаватъ обикновено така, като че ли иматъ ясенъ и опрѣдѣленъ смисълъ. При това различнитѣ класове явления, съвсѣмъ неподходящи едни на други, силно се разбъркватъ помежду си. Подобенъ резултатъ се получава и слѣдствие обикновеното употрѣбление на думата „законъ“ за означаване неизмѣнната послѣдователностъ на явленията и силитѣ, които дѣйствуватъ въ материалната природа.

Въ рѣчника на Вебстера на думата „природа“ се приписватъ не по-малко отъ дванадесетъ значения, на „природенъ“ — четиренадесетъ, и двадесетъ и седемъ — на думата „законъ“. Графъ Аргаилъ ни казва, че въ учениятѣ съчинения думата „законъ“ се употрѣбва съ не по-малко отъ петъ различни значения, а именно:

Първо, когато съ нея означаваме наблюдавания редъ явления.

Второ, когато съ нея означаваме такъвъ редъ явления, който ни кара да подразбираме въ тѣхъ (явленията) дѣйствие на сила или сили, за които нѣма нищо неизвѣстно.

Трето, когато тази дума се прилага къмъ отдѣлни сили, количеството на които повече или по-малко е ясно опрѣдѣлено и приведено въ извѣстность.

Четвърто, когато тя се прилага къмъ комбинации на сили за достъгане извѣстна цѣль или комбинации на сили, които извършватъ извѣстни функции.

Пето, когато тя се прилага къмъ отвлѣчени умствени понятия, които не съотвѣтствуватъ на нѣкои дѣйствителни явления, но сж изведени отъ тѣхъ като аксиоми, необходими за разбирането на явленията. Съ думата „законъ“ въ този случай означаватъ не само отношенията на явленията къмъ извѣстенъ поредкъ на фактитѣ, но и къмъ изискванията на мисълта.

Когато думата „законъ“ се употрѣбява за означаване неизмѣнната послѣдователность на събитията, то съ нея, безспорно, се съединява правилниятъ ѝ смисълъ. Ако употрѣблението ѝ се ограничаваше само съ такива случаи, то и богословитѣ, и ученитѣ би се избавили отъ много безполезна спорове. Въ първоначалния си смисълъ думата „законъ“ е приложима само къмъ човѣка и къмъ неговата дѣятелность. Тя означава правилото на поведението, което трѣбва да слѣдваме. Оттука тази дума е приложена, по аналогия, и къмъ правилната послѣдователность на събитията въ материалната природа, за които казватъ, че ставатъ по извѣстенъ законъ. Това просто значи, че тѣ ставатъ въ неизмѣненъ редъ, който ние наричаме законъ на повторението имъ. Но въ полемиката за чудесата, за законитѣ на природата обикновено говорятъ така, като че ли тѣ обладаватъ дѣйна сила, или съ други думи, включватъ въ понятието за закона идеята за причинностьта. А тѣ просто означаватъ неизмѣнната послѣдователность на явленията, и нищо повече. Тѣ се напълно отличаватъ и отъ причинитѣ, и

отъ тѣзи дѣятелни енергии въ природата, които ние наричаме сили. Силитѣ на природата сж нейнитѣ дѣятелни причини, нейнитѣ закони сж неизмѣнната послѣдователностъ на явленията, която произлиза отъ дѣйствието на силитѣ. По такъвъ начинъ, силата на тежестъта съвсѣмъ не е това, което законътъ—неизмѣненъ поредѣкъ на явленията.

Когато този простъ и очевиденъ смисълъ на термина „законъ“ се оставя и се съединява съ понятието за причината или силата, то за законитѣ на природата даже и ученитѣ се изразяватъ така, като че тѣ сж дѣятелни причини. Израженията, които се употрѣбаватъ въ този случай, даже заставятъ да се прѣдполага, че законитѣ се почти олицетворяватъ. Всичко това може схематически да се изрази така: у нашия умъ има принципъ (произхождението му нѣма никакво значение за прѣдмета, за който ни е думата сега), който ни неотклонимо кара да вѣрваме, че явленията ще се повтарятъ въ прѣдишния редъ, и че редътъ послѣдователни явления, които ние сме наблюдавали въ миналото, не ще се измѣни и въ бждещето. Този принципъ лежи въ основитѣ на индуктивнитѣ процеси; цѣната на послѣднитѣ зависи отъ това: доколко той се признава за истиненъ. Него изразяватъ въ разни форми; отъ тѣхъ съ най-голѣма простота се отличава тази, която потвърдява истината, че прѣдишнитѣ явления на природата се повтарятъ, или че еднакви причини могатъ да произведатъ еднакви слѣдствия. Напримѣръ, тѣй като слънцето по-рано е изгрѣвало всѣкидневно, то ние заключаваме, че то ще изгрѣва всѣки день и занапрѣдъ: изгрѣването и захождането на слънцето прѣзъ всичкото бждеще врѣме ние почваме да наричаме законъ на природата. По такъвъ начинъ, понятието за необходимостъта, причинностъта се смѣс-

ва съ понятието за закона, вмѣсто съ тази дума да се означава просто това, което е въ дѣйствителность, т. е. неизмѣнната послѣдователность на явленията. Когато говорятъ за извѣстенъ класъ явления като законъ на природата, то въ такъвъ случай къмъ идеята за неизмѣнната послѣдователность се прибавя още и идеята за необходимостта.

Така, обстоятелството, че всички хора умиратъ, се нарича законъ на природата. Това що значи? Съ тѣзи думи ние означаваме забѣлѣзания отъ насъ фактъ, че всичкитѣ хора сж умирали, и, на основание принципа на повторемостта на явленията, правимъ заключение, че това, което се е случвало въ миналото, ще става и въ бждеще. Вмѣсто; „всички хора сж умирали“, ние казваме: „всички хора трѣба да умиратъ“. По такъвъ начинъ, понятието за необходимостта и причинността се смѣсватъ съ понятието за закона, като забѣлѣзанъ поредкъ на явленията. Прѣдположението: „всичкитѣ хора трѣба да умиратъ“ подразбира нѣколко прѣдпоставки, най-важната отъ които е тази, че едни и сжщи причини ще произведатъ еднакви послѣдствия въ бждеще, ако при това не оказватъ влияние такива сили, отъ които дѣйствието на прѣдишнитѣ сили се измѣнява. По такъвъ начинъ, терминътъ „законъ“ е получилъ широко приложение именно въ този смисълъ и у богословитѣ, и у хората на науката. Той се употрѣбява не само за означаване на неизмѣннитѣ и послѣдователни явления, но сжщо и за означаване причинитѣ, които произвеждатъ тѣзи явления, и силитѣ, които дѣйствуватъ въ тѣхъ. По този начинъ, въ разсжденията за чудесата е била внесана голѣма бъркотия. Казватъ ни, че законитѣ на природата произвеждатъ такъвъ или иначе резултатъ: че тѣ дѣйствуватъ съ непрѣклонна,

непрѣодолима сила; въ този случай се употрѣбаватъ и много други подобни изрази. Между туй, въ природата дѣйствуватъ само енергии, не закони, а силитѣ на природата; а законитѣ сами по себе си нищо не произвеждатъ. Законътъ, даже и въ първоначалния си смисълъ, като правило на човѣшкото поведение, не може нищо да произведе; той може да има свое послѣдствие само наказанията, които се налагатъ за нарушението му. Какво влияние е имало върху ясността и точността на научнитѣ разсждения, това забъркване на терминитѣ—нѣма нужда да говоримъ; но при разгледване въпроса за възможността на чудесата, дѣто ние можемъ да се срѣцнемъ съ най-забъркани сждения за послѣдователността на явленията, единствено слѣдствие отъ употрѣблението на този терминъ за означаване фундаментално различни класове явления бива бъркотия въ мисълта.

Сега да приведа нѣколко примѣра отъ неясно употрѣбление отъ термина „природа“ въ съединение съ термина „законъ“.

Единъ отъ спорнитѣ пунктове въ въпроса за чудесата се заключава въ това: не сж ли противни тѣ на природата, и не нарушаватъ и не прѣкратяватъ ли тѣ законитѣ ѝ? Казвали сж, че това именно и съставя сжщественото съдържание на понятието за чудото. Отъ друга страна, противницитѣ на откровението твърдятъ, че това обстоятелство прави чудесата абсолютно невѣроятни. Но по поводъ на това, очевидно, може да се зададе такъвъ важенъ въпросъ: на каква именно природа чудесата сж противни или какви закони съ тѣхъ се нарушаватъ?

Очевидно е, че отговорътъ на този въпросъ ще зависи напълно отъ това: какъвъ класъ явления ще разбираме подъ думата природа. Ако ние включимъ

въ това понятие свободната дѣятелностъ на човѣка и нейнитѣ слѣдствия, то възгледатъ за отношението на чудесата къмъ природата и нейния поредѣкъ ще бжде съвсѣмъ различенъ отъ този, който бихме приели, ако подъ природа се разбираше само материалната вселена и нейнитѣ неизмѣнни сили. Ако човѣкътъ е частъ отъ природата, то е очевидно, че въ нея има сжщество, което е способно да упражни върху ѳ влияние въ извѣстни граници.

При разгледване прѣдмета си, нѣмаме нужда да влизаме въ трудното изслѣждане въпроса за необходимостта или свободата. Ние сме длѣжни да признаемъ фактитѣ на съзнанието въ такъвъ видъ, въ какъвто ги намираме; при това ние нѣмаме никаква нужда да влизаме въ разгледване произхождението имъ. Безпорно е, че силитѣ, които дѣйствуватъ въ материалната вселена, сж необходими, т. е. само по силата на своето вжтрѣшно могжщество сж неспособни да дѣйствуватъ иначе, откакто дѣйствуватъ. Ако къмъ дѣятелността имъ не се примѣсва нищо вѣншно, то тѣ вѣчно ще произвеждатъ едни и сжщи резултати, като си взаимно съдѣйствуватъ и противодѣйствуватъ една на друга. Безкрайниятъ редъ факти, които сж произвеждатъ отъ дѣятелността имъ, сжставляватъ реда въ матераалната вселена. Ако сжществуваше само този редъ, то такива събития, като чудесата, не би имали мѣсто, защото, както казахъ, тѣ сж събития, които свидѣтелствуватъ за присжствието на цѣль. Но съвсѣмъ друго нѣщо ще получимъ, ако човѣкътъ и силитѣ, които дѣйствуватъ въ него, влизатъ въ понятието ни за природата. Въ послѣдния този случай не може да има съмнѣние, че въ природата има сжщество, което е способно да контролира и измѣнява реда ѳ. Безпорно е, че вли-

янието на човѣка върху природата, а така сжщо иобемтъ и способтъ на това влияние сж ограничени, но не отъ слѣпото дѣйствиe на неизмѣнни сили, а на такива, които се намиритъ подъ контрола на волята и могатъ да свидѣлствуватъ за присжтствието на извѣстна цѣль.

Оттука слѣдва, че дѣйствието на човѣка върху природата по характеръ съвсѣмъ не прилича на дѣйствието на слѣпитѣ ѝ сили, които сами по себе си сж неспособни да дѣйствуватъ нѣкакъ инакъ или сами по себе си да измѣняватъ слѣдствията, получаваани отъ тѣхъ (дѣйствието). Слѣдователно, въ природата трѣба да сжществуватъ два дѣятеля, именно; слѣпитѣ ѝ неразумни сили и човѣкътъ, който съ ума и волята си е способенъ да управлява тѣзи сили за достигане извѣстна цѣль. Разгледаното отъ тази гледна точка чудо, като отстжпление отъ обикновения редъ въ вселената, не може да бжде противно на природата и да наруши законитѣ ѝ, както и другитѣ дѣствия на човѣка, въ които се забѣлѣзва цѣль.

Човѣкътъ е способенъ да измѣнява поредъка въ природата, защото добрѣ се знае, че ако не бѣше неговата намѣса, то редътъ на събитията щѣше да бжде съвсѣмъ инакъвъ. Това се забѣлѣзва по цѣлата повърхнина на земното кълбо; но при това всичкитѣ удивителни резултати, които е достигалъ човѣкътъ, сж ставали безъ никакво отмѣнение поне на единъ законъ на природата и безъ всѣко нарушение на природнитѣ закони. Слѣдователно, бжде ли включенъ човѣкъ въ природата или бжде поставенъ вѣнъ отъ нея, и въ една, и въ другия случай, ние трѣба да признаемъ битието на сжщество, способно да управлява неизмѣннитѣ ѝ сили за достигане извѣстни цѣли. Ако включимъ понятието за човѣка въ понятието

за природата, тогава съществува, способно да измѣнява поредъка ѝ, ще бжде вжтрѣ въ нея. Но ако поставимъ човѣка вънъ отъ природата, тогава ще стане ясно, че съществува нѣкое същество вънъ отъ нея, което може да измѣнява реда ѝ, безъ да унищожаватъ силитѣ и законитѣ, по които тѣ дѣйствуватъ. Това, което човѣкътъ може да направи въ ограниченни размѣри, Създателтъ на вселената може да произведе въ широкъ видъ за осъществяване намѣренията си. Колкото Той е по-могъщъ и по-прѣмждъръ отъ човѣка, толкова способността Му за това трѣба да бжде по-голъма. На тѣзи основания може да се признае за напълно достовѣрно, че Той може, ако това Му е угодно, да отговаря и на нашитѣ молитви безъ нѣкаква особена намѣса въ силитѣ на вселената, която намѣса отъ мнозина се счита необходима. Разбира се, може да е противно на волята Му да отговаря на много наши, къмъ Него обрънати, молитви; но това никакъ не оборва общия принципъ, че Той може да имъ (на молитвитѣ ни) отговаря, ако това Му е угодно, безъ да нарушава реда на вселената.

Като изказвамъ тѣзи забѣлѣжки, азъ никакъ не желая да твърдя нѣщо относително дѣятелността, която трѣба да е свойствена на Бога при извършване на чудо. Азъ само желая да покажа, че чудото необходимо не прѣдполага нарушение на законитѣ на природата. Нейтрализирането дѣйствието на една сила при помощта на по-виша енергия, свойствена на друга сила, е обстоятелство, на което ние сме свидѣтели всѣки день: така, химическитѣ сили въ извѣстна степенъ нейтраллизиратъ, макаръ и да не унищожаватъ, силата на тежестта; жизненитѣ сили правятъ сжщото относително химическитѣ сили. При това резултатитѣ биватъ съвсѣмъ други сравнително тѣзи, които

се получаватъ отъ дѣйствието на една само сила върху друга сила.

Подобно на това може да се отговори и на другия въпросъ: какви закони се нарушаватъ и отмѣняватъ съ чудото? Съ чудото не се нарушава и измѣнява тази неизмѣнна послѣдователностъ на явленията, която е резултатъ отъ дѣйствието на природнитѣ сили; напримѣръ, законътъ, споредъ който тѣлата падатъ съ скоростъ, обратно пропорционална на квадрата на разстоянието, подъ влиянието силата на тежестъта. Ако на този законъ се гледа като на редъ послѣдователни явления, то може да се каже, че човѣкъ може да произведе резултати, противни на законитѣ на природата или, по-точно казано, противни на този поредѣкъ, който би съществуваля при дѣйствието само на силитѣ на природата, независимо отъ човѣшката воля. Така бива всѣкъждѣ, дѣто, като комбинира по особенъ начинъ естественитѣ сили, човѣкътъ произвежда поредѣкъ на събитията, различенъ отъ този, който не би ималъ мѣсто безъ тази комбинация. Това човѣкъ върши всѣки день. Слѣдователно, отъ чудото законитѣ на природата не се нарушаватъ повече, отколкото отъ дѣятелността на човѣка.

Но може да възразятъ, че законътъ на природата, като неизмѣнно повторение реда на забѣлѣзанитѣ отъ насъ явления, — напримѣръ, че „всички хора трѣба да умиратъ“, — може да бѣде нарушенъ отъ такова чудо, каквото е възкрѣсенieto. Всичката сила на такова възражение зависи именно отъ присъединяването къмъ понятието за закона понятието за причинността или силата. Ние можемъ да употрѣбяваме термина законъ за означаване извѣстенъ редъ явления, който, доколкото се е простирало човѣшкото наблюдение, е билъ неизмѣненъ; но за означа-

ване други редъ явления, — напримѣръ такива, когато човѣкъ не умира, — посочениятъ терминъ е неприложимъ. Ако законътъ не се счита нито причина, нито сила, то израза: „по закона на природата, всичкитѣ хора трѣба да умиратъ“, просто означава, че сжществуватъ постоянно сили, които, ако не срѣщнатъ прѣпяствие отъ страна на други сили, трѣба да причинятъ смъртъ. Но ако на тѣлото на човѣка би могли да оказватъ противоположно влияние други сили, които би могли да прѣдизвикатъ нейтрализация на силитѣ, които причиняватъ смъртъта, то не би станало никакво нарушение на природнитѣ закони. Така става и при възкръсението. Какво виждаме въ врѣме на смъртъта? Спиране дѣйствието на жизнитѣ сили (каквито и да били тѣ), които управляватъ химическитѣ сили и нейтрализиратъ дѣйствието имъ; послѣднитѣ, когато не се задържатъ отъ първитѣ, могатъ да причинятъ разрушение на организма, и при настѣпване на смъртъта го дѣйствително разрушаватъ. Като не изказваме никакви сжждения за това, съ какви срѣдства Богъ може да възкръсява човѣка отъ мъртвитѣ, ние, обаче, виждаме ясно, че при възкръсението трѣба да стане процесъ, обратенъ на разрушението, или, съ други думи, трѣба въ този случай да дѣйствуватъ сили, способни да нейтрализиратъ силитѣ, които сж произвели смъртъта, да възтановятъ тѣлото и да съобщятъ нова дѣятелность на организма. Каква сила или какви сили сж способни да произведатъ такъвъ резултатъ, ние не знаемъ; но знаемъ, че сжествува сила, която, незнайнки истинската ѝ природа, наричаме жизнена. Тя прави, щото организмътъ ни да израсте отъ простъ зародишъ. Това става безъ ни най-малко нарушение на нѣкакъвъ законъ или редъ на природата, макаръ че въ врѣме на

своята дѣятелностъ жизнената сила и да нейтрализира дѣйствието на другитѣ сили, които произвеждатъ противоположно влияние, когато се прѣдоставятъ само сами на себе имъ. Ако този процесъ се е вече извършилъ еднажъ въ организма безъ всѣкакво нарушение на реда на природата, то нѣмаме никакво основание да мислимъ, че Създателтъ не може да извърши сжщия процесъ и другъ пжтъ безъ нарушение на природния редъ на нѣщата. Въ природата на възкръсението отъ мъртвитѣ нѣма нищо, което би ни затруднявало повече, отколкото при разгледване и на обикновенитѣ случаи на Божествената дѣятелностъ, която се състои въ образуването на тѣлото ни, при помощта на комбинации на извѣстни сили на природата, които управлява Богъ. Много сили, които сж дѣйствували въ началото на послѣдния този процесъ, сж скрити за насъ; но отъ това тѣ никакъ не сж помалко дѣйствителни, макаръ и да не могатъ да се измѣрятъ съ нѣкой отъ нашитѣ инструменти. Сжщото е и относително възкръсението. Несъмѣнно е, че сжществото, което е устроило организмитѣ ни чрѣзъ сили, които дѣйствуватъ въ природата, безъ да нарушава никога реда ѝ, може, ако това Му е угодно, отново да ги възтанови, безъ да произведе ни най-малка бъркотия съ своята творческа дѣятелностъ. Тѣй като не ни е извѣстно, по какъвъ начинъ дѣйствува Създателтъ, то нѣмаме никакво достатъчно основание да твърдимъ, че начинътъ на дѣятелността Му при извършване чудеса трѣба да се отличава отъ обикновената Му промислителна дѣятелностъ. Човѣкътъ, който би зель да твърди, че е запознатъ съ всичкитѣ сили на природата, съ които Богъ управлява, би билъ доста смѣлъ.

При извършване на нѣкое чудо не трѣба да се непрѣ-

мѣнно прѣдполага въ строгъ смисълъ и творческата дѣятелностъ на Бога. Самитѣ свещени писатели не прѣдполагатъ такава дѣятелностъ. Така, при извършване чудото прѣвръщане водата въ вино, послѣдното било получено не въ празни сѣдове, а, напротивъ, била дадена ясна заповѣдь да ги напълнятъ съ вода, и слѣдъ това вече водата била прѣвръзната въ вино. Какъ това е станало — ние не знаемъ; обаче нѣмаме никакви основания да мислимъ, че при извършването на това чудо се е прибавилъ поне единъ атомъ въ свѣта. Сѣдветѣ били напълнени съ вода, и водата станала вино. Богъ, при дѣйствието на извѣстни природни сили, произвежда бавно грозде отъ материали, вече съществуващи, въ които водата е главната съставна часть. Човѣкъ събира гроздето и то се подхвърля на дѣйствието на други сили, които самото то има, и по този начинъ се прѣвръща въ вино. Такъвато процесъ ние не считаме за чудо, защото сме постоянни негови свидѣтели. При извършването на чудото, Спасителтъ е прѣвърналъ водата въ вино по нѣкакъвъ другъ способъ, при помощта на сили, които по-рано ние не сме наблюдавали; но при това нѣмаме никакви основания да мислимъ, че Той е унищожилъ нѣкоя сила или нѣкой законъ въ вселената, или пъкъ е сътворилъ частица материя, по-рано не съществуваща. Тази същата заблѣжка може да се направи и относително чудесното умножаване на хлѣбоветѣ и рибитѣ. Всичкитѣ за това материали били готови въ земята, въ въздуха или въ водата. При обикновенното дѣйствие на Промисла, хлѣбоветѣ и рибитѣ се произвеждатъ по извѣстенъ пжтъ; при извършване на чудо Богъ ги произвежда по други пжтъ. Въ първия случай ние имаме какви-годѣ свѣдения за процеса, макаръ и много нѣ-

що да е скрито отъ насъ; въ втория случай всичкиятъ процесъ ни е съвсѣмъ неизвѣстенъ.

Трѣба да се направятъ още нѣколко бѣлѣжки относително чудесата, разказани отъ писателитѣ на Новия Завѣтъ. При извършване на тѣзи чудеса ние наблюдаваме забѣлѣжителна икономия въ разходване чудесната сила. Употрѣбаватъ се постоянно обикновени сръдства тамъ, дѣто само съ тѣхъ може да се достигне цѣльта; дѣто сж достатъчно само тѣ, тамъ чудо никога не се извършва. Така, при извършване чудото възкръсението на Лазара камъкътъ билъ подигнатъ съ ржцѣтъ на хората; подиръ това, когато на мъртвеца билъ повърнатъ живота, пеленитѣ били снети отъ него по сжщия начинъ — съ ржцѣ. Подиръ възкръсението на дъщерята на Иaira, Господъ, Който по чудесенъ начинъ нахрани много народъ, заповѣдва да ѝ (на момата) дадатъ храна. Каквото и да бжде божественото влияние при извършване на чудото, — това влияние е ограничено до послѣдня степенъ. Такавото икономия при разходване на чудесната сила характеризира поразително новозавѣтнитѣ чудеса. Като съобщава за възкръсението на Лазара, измамникътъ не би пропусналъ да каже, че камъкътъ се отвалилъ самъ по себе си; още по-невѣроятно е, — на такова лице да дойде на умъ обстоятелството, какво дѣтето, възкръсено отъ мъртвитѣ, е било нахранено.

Р о у.

Вѣрата.

Съврѣменитѣ критици и мислители критикуватъ вече не само тѣзи или онѣзи вѣроизвѣдни основи, но и самитѣ основи на религиозното чувство въ човѣка.

Повдига се въпросъ за неговото нравствено и социално значение. Питатъ: дали то може да се задържи и какво значение ще има, какви форми ще приеме въ приспособяването си при условия на живота, които може да създаде бждещата социална еволюция на човѣшкото общество.

Трудно е да гадае човѣкъ за бждещето, като съ мисълта си прониква въ бжднитѣ хиляди сждбини на вселената и земното човѣчество. Тайната на земното сжществуване стои прѣдъ него тъмна и неразрѣшима. Религиозното чувство е недѣлимо отъ нея, то е живо и неизкоренимо, понеже се корени въ самата природа на човѣшкото земно битие. Винаги човѣкъ ще чувства безсилието си; независимо отъ кои и да е подобрѣния на материалнитѣ условия на частния и обществения животъ, той винаги ще се чувства раздвоено сжщество, и въпрѣки всички учения, които провъзгласяватъ свободата на плътъта, той винаги съзнателно или безсъзнателно — ще се стреми къмъ идеалното единство и съвършенство. Колкото и да усѣща въ себе си животна сила и енергия, колкото и да се наслаждава отъ нея, неговата душа нѣма никога да спре да мисли за прѣдѣла на земното сжществуване. И ние виждаме, че колкото повече човѣкъ става господарь надъ природнитѣ сили, времето и пространството, душата му не само че не се упокоява, задоволява, но все повече усѣща душевна пустота и тжга въ живота. — Докато човѣкъ си остане човѣкъ, докато не се е обърналъ съвсѣмъ на животното, до тогава религиозното чувство не ще може да се изтрѣгне отъ душата му и отъ социалния му животъ: всѣко насилие въ това отношение ще бжде цѣло безумство, и най-фанатичнитѣ прѣслѣдвания на религията могатъ да доведатъ само до извръщение на вѣра-

та въ суевѣрие. Формитѣ на религиозното чувство сж неразрушими, като се простиратъ отъ най-възвишеното до чудовищното. Запознаванетоъ съ висотата, чистотата и истината на религиозното вѣрвание е дѣло на църквата. Църквата, безъ да се гледа на разнообразното смѣсване на формитѣ и видимитѣ обреди и обичаи, подлежащи на измѣнения въ течение на вѣковетѣ, завинаги ще си остане ковчегъ на религиозната истина. Извънъ църквата и религиозното чувство пада въ заблудата на плътъта и гордостъта, въ мечтателно настроение на духа, въ фантастически култови форми.

Нашето вѣрме е вѣрме на упадъкъ на религиозното чувство или, по-добрѣ казано, на неговото изопачаване. Отричайки прѣданието, закона, нравственитѣ начала, човѣкъ дири нови вѣровни форми, нови нравствени начала, измисля нови фантастически прѣдмети на култа. По такъвъ начинъ, човѣкътъ изпада въ настроение, подобно на онова, въ което се е намирало римското общество въ епохата на Антонина. Обаче, дълбоката вѣчно жаждуща и диреща истината душа рано или късно ще я почувства и познае.

Гдѣто нѣма вѣра, тамъ на какво ще трѣба да се уякчи чувството на дълга и съзнанието за отговорность — основата на всѣка нравствена побуда и воля? Религията е правило за живота; тя постоянно напомня на човѣка, че има Богъ, че Той въздава на всѣкиго споредъ дѣлата. Върху духовния Неговъ авторитетъ се крѣпи човѣшкото задължение спрѣмо Бога и ближнитѣ.

Всичко това не може да бжде замѣнено отъ никакое друго нравствено учение. Утилитаризмътъ теоритически полага нравственото си учение въ принципа за общото добро и полза, като отрича религиозното на-

чало, макаръ че практическитѣ изводи и положения на това учение да се извличатъ, черпятъ отъ понятията и обичаитѣ, коренещи се въ религията и нейнитѣ уснования. Но нравственото правило, прилагано къмъ дѣйствителността, обстоятелствата на мѣстото и врѣмето, къмъ изтереситѣ на своето „азъ“ и на други лица, подлежи на колебание и съмнѣния. Въ такъвъ случай е потрѣбна провѣрка съ основното начало, което въ утилитарната нравственостъ се счита съвѣстътъ. Обаче, това начало е абстрактно и ще иска умствена операция въ моментъ, когато ще трѣба да рѣшаваме въпроса, какво трѣба да се работи въ този или онзи случай и каква цѣна има тази или онази работа. Подобно едно умствено напрѣгане не е достъпно за всѣки умъ и въ всѣки случай то е съпроводено съ неясностъ, колебания, съмнѣния и възбуждане на нови въпроси.

Наопаки, религиозната мѣрка на дълга не е умствена и абстрактна, а е свързана нераздѣлно съ живото чувство на зачекнатата отъ вѣрата душа и е способна да дѣйствува непосредствено, безсъзнателно и безъ умствено напрѣгане, приспособявайки се свободно къмъ новитѣ условия и отношения на живота, обаче, безъ да промѣня основата си и върховното дѣйствиене на душата. Върху началата на нравственостъта се създава изкуствена съвѣстъ, но християнската съвѣстъ е Божие око въ душата на човѣка. Прѣдъ послѣдната стои сретия отъ любовъ и правда живъ Божи образъ въ лицето на Христа Спасителя.

И никждѣ човѣкъ не може да избѣга отъ вѣрата, понеже не може да избѣга самъ отъ себе си. Колкото и твърдо да се е рѣшилъ въ гордостъта си да живѣе безъ Бога или да си бжде самъ богъ, той все пакъ ще остане на земята, заобиколенъ все-страно отъ тайната на битието, и колкото да си за-

тваря очитѣ прѣдъ нея—все пакъ не може да не я чувства въ тайнитѣ кѣтчета на душата си. Той винаги стои изправенъ прѣдъ прага на нѣщо незнайно и вѣчно, имайки, споредъ израза на Гете, отдолу, подъ себе си, гроба, а отгорѣ, надъ себе си, звѣздитѣ на небесния сводъ.

Пр. Свещ. Х. Караламбевъ.

Правдата.

Въ цѣлото човѣчество и въ всѣки отдѣленъ човѣкъ духътъ живѣе, крѣпи се и расте съ стремежъ къмъ идеалното, висшето, което не може да се обгърне, което не може да се постигне, осъществи. Въ тоя стремежъ се крие цѣлото същество на духовния животъ, онова, къмъ което се стреми тя, е нѣщо абсолютно и неприложимо; то държи на земята живата душа, която безъ този стремежъ би се влачила безсмислено по земята. Този стремежъ е вроденъ и сложенъ въ всѣка човѣшка душа, и когато душата го угаси въ себе си, тогава тя става само единъ звукъ и дума. Още съ пробуждане на съзнанието, въ душата се появява мисълта за началото на всички начала, отъ дѣто произлиза всѣки животъ, мисълта за любовта и правдата — така си подема стремежътъ къмъ висинитѣ на битието. Това живо зърно не е сложено отвънъ, и никоя наука нѣма сила нито да го породи, нито да го вложи. Дѣто е то, тамъ е началото на истината; дѣто то е загубено, тамъ има лъжа и душевна смъртъ. Но то не може да погине. Който си въобразява, че го е изтръгналъ изъ душата си и живѣе безъ него, той лъже себе

си, лъже и всички за себе си. И този, който е дошелъ до упоритата мисълъ, че само една и въ едно е правдата — въ неизмѣнния законъ на материалната природа, — и той е готовъ на всѣка една минута, безъ да си дава смѣтка, да отхвърля всичко, което чувствува спрѣмо себе си, като обида или насилие.

Цѣлата история на човѣчеството и цѣлата все-свѣтска литература е пълна съ позиви къмъ правдата, съ плачове противъ неправдата и съ молби за въдворение на правдата на земята. Цѣлиятъ еврейски псалтирь е пѣсень за правдата и неправдата, която се издига отъ земята къмъ небето; затова той е билъ достояние на цѣлото вѣрваще човѣчество и изворъ на духовна утѣха и ободрение отъ скърбъ и неправда. Съ сжщитѣ плачове сж пълни всички пророчески книги, а и до днесъ всичкитѣ поетически пѣсни отъ всички врѣмена и отъ всички народи викатъ за сжщото. Това е наистина оня пророчески „свитькъ“, на който е било написано „предняя и задняя, и рыданіе и жалость и горе“. „Доколѣ, — казва пророкътъ — плакати иматъ земля и трава вся сельная вся изсхнеть отъ злоби живущихъ на ней“.

Но празень ще бжде блѣна на страдащето отъ неправда човѣчество, че единъ день, чрѣзь постепенния развой на учрѣжденията и обичаитѣ си, то ще създаде на земята царството на правдата, царството^ББожие. Непокѣтнато истини сж думитѣ Христови: „Моето царство не е отъ този свѣтъ“.

Въ течението на много вѣкове човѣчеството е могло да излѣзе отъ дивото състояние на безправие-то и господството на грубата сила надъ маситѣ, и съ послѣдователния развой на учрѣжденията е заякчило господството на правото и е уредило взаимнитѣ човѣшки отношения. Слава Богу! Обаче, господството на

правото не е още побѣда, защото правото е само формално признаване на правдата, и всѣко едно учрѣждение се съставлява отъ хора, а пъкъ човѣкъ въ раздвоената си природа носи отпечатъкъ на лъжа, съ която е несъвмѣстима правдата. Законътъ, разпрѣдѣляйки и опрѣдѣляйки правдата, заповѣдва да отдаваме на всѣкого онова, което му се слѣдва; обаче, всѣко право, въ законото си опрѣдѣление, е само подобие и отражение на правдата. Прилагането на закона, укрѣпвайки се на неговата буква и сливайки се съ нея, може да се яви въ дѣйствителностъ неправда. Сждътъ, колкото и да е сложно неговото устройство, става арена на борба за права. Тукъ често побѣдата застава на страната не на тогова, който е правъ прѣдъ съвѣстѣта си, а на тогова, който е по-изкусенъ въ борбата и се е обградилъ, по необходимостъ, съ всички формални условия, спазването на които е тежко и не е достъпно за всѣкого. По такъвъ начинъ, сждътъ се обръща на крѣпостъ, въ която трудно може да се промъкне човѣкъ, но и отъ която още помъчно може да се освободи. Съ вдворяване на свободата за труда и за всѣка дѣйностъ, съ умножаване и усвѣршенствуване на всички начини и орждия за дѣйностъ се откриватъ нови безчетни пжтища за печалби, за безкрайно натрупване на богатства, нови безчетни видове на собственостъ съ нейнитѣ яки укрѣпления, но заедно съ това се открива и страшна непроходима яма между богатството, доволството, прѣсищането на малцина и отчаяната сиромашия на маса страдащи безсилни и гинещи отъ безсилие, бѣднотия и простотия. Създаватъ се обществени учрѣждения за помагане на страдащитѣ, въ името на гражданския дългъ, въ името на любовѣта и жалостѣта. Ала тѣ сж слаби да изпълнятъ тази яма, която расте и става все по-

грозна и зловѣща, като отговаря на любовта съ раздражение и съ злобата на отчаянието и похотѣта.

Разрушени сж вѣковнитѣ връзки на исторически създадено се робство, унищожено е господството на човѣка надъ безправнитѣ робе, обаче, вмѣсто старото робство се пораждатъ нови видове на тежкото икономическо робство, пораждано отъ самата свобода на икономическата дѣйностъ, робство безизходно, въ което изпада масата за парче хлѣбъ. Въ името на свободата и равноправието се създаватъ нови усвършенствувани въ конструкцията си видове на управлението, които сж изразъ на народната воля и сж основани върху участието на всички и всѣкого; обаче, поражда се, отъ друга страна, новъ видъ безотговорна деспотическа воля на болшинството, при което мѣрка на правдата и на самото право се явява принадлежността къмъ тази или онази партия. И срѣдъ всички тѣзи подобрѣния на човѣшкия родъ и битие се чува още плачѣтъ на бѣдния човѣкъ: „Боже Милостиви! кждѣ е твоята правда!“

Вѣченъ остава само неудържимиятъ стремежъ на цѣлото човѣчество къмъ правдата. Нека всѣка душа откърми и въспита въ себе си този стремежъ. Още отъ първия моментъ на съществуването той служи показвачъ на човѣшкия характеръ и на неговата духовна сждба: на одногодушата ще пламне отъ огъня на любовта, жалостта и негодованието противъ неправдата, той съ гореща жажда ще поиска да я угаси или уравни; другъ ще остане равнодушенъ, ще постави цѣлѣта на земното си битие въ плѣтъта и похотѣта, и така ще се влачи по земята, безъ да подига очи къмъ небето. Но у когото гори този огънь — той му освѣтява живота, и особено благо е, когато този стремежъ къмъ правдата, пробивайки

си пжтъ прѣзь всичката суета на свѣта, се мжчи да се осжществи въ живота и работата си.

„Що е истина?“ — съ насмѣшка попиталъ Пилатъ и не почакалъ отговоръ. Той мислѣлъ, че истината е нѣщо, дирено умозрително отпрѣди вѣкове отъ мждрецитѣ на цѣлия свѣтъ. Но прѣди този въпросъ Христосъ му казалъ: „Азъ за това съмъ дошелъ: да свидѣтелствамъ истината, и всѣки, който е отъ истената, ще послуша Моя гласъ.“ И всички, които сж отъ истината, всички, въ душитѣ на които горятъ тѣзи огньове на стремежа къмъ правдата, слушатъ Неговия гласъ, говорещъ за правдата, за любовта, жалостта и жертвата; тѣ всички сж били, сж и ще бждатъ стадо Христово, чакащи Царството Божие. И всички тѣ, като носятъ въ душата си вѣрата, „не сж приели обѣтование, но само отдалечъ сж видѣли обѣтованата земя“, и сж умрѣли, гледайки на пострадалия за правдата — „началника на вѣрата и Извършителя Исуса“.

Пр. Свещ. Х. Караламбевъ.

Писмото на Клавдия Прокула, жената на Пилата.

ПРИВѢТЪ, ФУЛВИЯ ГЕРСИЛИЯ!

(Прѣводъ отъ руски).

Ти ме молишь, вѣрна ми приятелко, да ти опиша събитията, които станаха отъ деня на нашата раздѣла, нѣкои отъ които си научила по слухове, и тайнствеността на които възбужда въ тебе безпокойствие за моята участь. Като се покорявамъ на твоята любезна молба, азъ ще се помжча да събере въ

паметъта си разхвърленитъ парчета отъ веригата на моя животъ. Ако въ това описание срѣщнешъ обстоятелства, които биха поразили твоя умъ, то спомни си, че върховнитѣ творчески сили сж заобиколили съ непроницаема тъмнина нашето рождение, съществуване и смъртъ и че за слабитѣ смъртни е невъзможно да вникнатъ въ тайнитѣ на сждбата.

Азъ нѣма да ти напомнямъ за първитѣ днене на моя животъ, тѣй мирно пролетѣли въ Нарбона подъ родителския покривъ и закрилата на твоята дружба. Ти знаешъ, че съ настѣпването ра шестнадесетата ми пролѣтъ, азъ бѣхъ съединена съ брачни връзки съ римлянина Понтий, потомкъ на старъ и знаменитъ домъ, който занимаваше тогава въ Иберия важно правителствено мѣсто. Тутакси, слѣдъ излизането отъ храма, азъ трѣбаше да отпѣтувамъ съ Понтия въ нему повѣрената провинция. Не радостно, но и безъ отвърщение, послѣдвахъ азъ мжжа си, който по години можеше да ми бжде баща. Азъ тжгувахъ за васъ, и, съ очи пълни съ сълзи, се прощавахъ съ тихитѣ бащински покриви, съ щастливото небе на Нарбона, съ прѣкраснитѣ паметници, съ свѣтлитѣ горици на моята родина.

Първитѣ ми съпружески години минаха спокойно. Небето ми подари синъ; той ми бѣше по-скжпъ отъ дневната свѣтлина; азъ прѣкарвахъ врѣмето си въ изпѣлнение на моитѣ обязанности и въ удоволствия, позволени на жената. Синъ ми бѣше вече на петъ години, когато Понтий по особената милость на императора бѣше назначенъ за проконсулъ на Иудея. Ние тръгнахме съ нашитѣ служители по живописенъ пѣтъ; азъ се люблювахъ на тази богата и плодоносна страна, която моятъ мжжъ трѣбваше да управлява отъ името на Римъ, владѣтеля на народитѣ. Въ Еру-

салимъ ме оградиха съ почести, но азъ живѣхъ въ пълно уединение, защото еврейгѣ, — подозрителни и горди,—ненавиждагѣ иностранцитѣ—езичницитѣ, както тѣ ги наричатъ, говорѣйки, че съ присѣствие оскверняваме свещената земя, завѣщана тѣмъ отъ Бога на тѣхнитѣ прадѣди. Азъ прѣкарвахъ врѣмето съ дѣтето си срѣдъ тихитѣ ни градини, дѣто миртитѣ се прѣплитаха съ фастжцитѣ, дѣто стройнитѣ палми — по-прѣкрасни отъ палмитѣ на Делоса — се издигаха на редъ съ цвѣтецитѣ портакалови и нарови дървета. Тамъ, подъ свѣжа сѣнка, азъ шиехъ отъ изводъ покривки за олтаритѣ или четѣхъ стиховетѣ на Виргилия, толкова усладителни за слуха и още повече сладки за сърдцето. Въ рѣдкитѣ минути, които моягѣ мжжъ можеше да отдѣля за мене, той бѣше мраченъ и тѣженъ: колкото и твърда да бѣ неговата ржка, тя бѣше още доста слаба да задържи въ покорность този народъ, той дълго независимъ, сприхавъ по природа, раздѣленъ на хиляди буйни секти, които се съгласяваха само въ едно: въ бѣсната ненависть къмъ римското име. Само едно отъ виднитѣ семѣйства на Ерусалимъ ми оказваше извѣстна дружба — то бѣше сѣмейството на началника на синагогата. Азъ намирахъ голѣмо удоволствие въ посѣщението на жена му Саломея — образецъ на добродѣтельта и кротостта, въ свиждането си съ дванадесетгодишната имъ дъщеря Семида, любезна и прѣкрасна като розитѣ на Саарона, които украсяваха нейнитѣ кждри . . . Понѣкога тѣ ми говорѣха за Бога на своитѣ отци, четѣха ми нѣкои откъслечи отъ свещенитѣ книги и,—да ти кажа ли Фулвио?—като си спомнямъ слушанитѣ отъ устата на Саломея хвали къмъ всевишния Богъ на Якова, къмъ този единственъ, невестественъ, вѣченъ Богъ, недостѣпенъ за

страститѣ и пороцитѣ, на които ние така често даваме божествени имена въ нашитѣ олтари, къмъ милосърдния, всемогъщъ, съединяващъ силата и благостта, чистотата и величието, Богъ, — като си спомнямъ гласа на Семида, който се сливаше съ звуковетѣ на арфата при пѣнието на свещенитѣ химни — благочестиви творения на великия израилски царъ, които азъ послѣ сама опитвахъ на своята лира — какъ често тогава въ уединението си, азъ падахъ на колѣнитѣ при люлката на моя синъ и призовавахъ, почти противъ волята си, молейки се за милитѣ на сърдцето ми, този Богъ, Комуто самата сждба, сждбата съ желѣзната ржка, се покорява, както робиня на владѣтеля и — вѣрвай ми — азъ се повдигахъ всѣкога подкрѣпена и утѣшена.

Отъ нѣкое врѣме Семида започна да се чувствува злѣ, и една сутрина, току-що се събудихъ, казаха ми, че Семида се поминала безъ прѣдсмъртни мъжки въ обятията на майка си. Поразена отъ скръбъ при тази ужасна вѣсть; азъ, прѣгърнала сина си, побързахъ къмъ тѣхъ, за да плача съ нещастната Саломея. Когато стигнахъ до улицата, въ която живѣеха тѣ, моитѣ хора съ трудъ можаха да пробиятъ пътъ за носилката ми между пѣвцитѣ и тѣлпата народъ, който се трупаше около кжщата. Като се спрѣхъ прѣдъ вратата, азъ забѣлѣзахъ, че тѣлпата струваше пътъ на група идещи, на които тя гледаше съ удивление и любопитство. Въ първия човѣкъ отъ тази група азъ познахъ бащата на Семида, но, вмѣсто скръбъ, която очаквахъ да прочета на почтеното му лице, то изразяваше дълбоко убѣждение и странна надежда, непонятна менъ; съ него вървѣха трима човѣка, бѣдно облѣчени, съ проста и груба вѣнкашность, и слѣдъ тѣхъ, загнати въ мантия, вървѣше единъ Мжжъ

още въ разцвѣта на годинитѣ си; азъ повдигнахъ очи къмъ Него и изеднажъ ги снѣхъ, като прѣдъ яркото сияние на слънцето; стори ми се, че челото Му е озарено, че вѣнцеобразни лъчи окръжаватъ Неговитѣ къдърци, които се спущаха по раменѣтъ му, както у назаретскитѣ жители. Невъзможно е да ти изкажа, какво почувствахъ, като Го погледнахъ; това бѣше най-могъществено влѣчение, защото неизяснима сладостъ заедно съ таенъ ужасъ, се разливаше по всичкитѣ черти на Неговото лице, и очитѣ му издаваха блѣсъкъ, който съвсѣмъ ме унищожаваше. Азъ тръгнахъ слѣдъ Него, безъ сама да зная къдѣ отивамъ. Вратата се отвори; азъ видѣхъ Семида, която лежеше на смъртно легло, заобиколена съ свѣтилници и аромати; тя бѣше още прѣкрасна, съ небесно спокойствие; но челото ѝ бѣше по-блѣдно отъ лилиитѣ, разпилени въ краката ѝ, и синиятъ прѣстъ на смъртта бѣ оставилъ слѣди по хлътналитѣ ѝ бузи и повѣхналитѣ ѝ вече уста. Саломея седѣше при нея безмълвна, почти безъ чувства; тя не ни заблѣзваше. Иаиръ, бащата на младото момиче, се хвърли въ краката на Непознатия, който се бѣ спрѣлъ при постелката, и, показващъ Му съ изразителенъ жестъ на починалата, извика: „Господи, дъщеря ми е въ ржцѣтъ на смъртта, но ако Ти пожелаешъ, тя ще оживѣе!“

Азъ потреперахъ при тѣзи думи; сърцето ми като че се приковаваше къмъ всѣко движение на Непознатия. Той хвана ржката на Семида, устреми могъщия си погледъ въ нея и произнесе: „стани, дѣте мое!“

Фулвия! тя се покоряваше!.. Семида се приповдигна на своето легло, поддържана отъ невидима ржка, очитѣ ѝ се отвориха, нѣжниятъ цвѣтъ на живота се

разцѣвтѣ на устата ѝ, тя протѣгна рѣцѣ и извика: „мамичко“! Този викъ събуди Саломея; майката и дъщерята трепетно се притиснаха една къмъ друга; Иаиръ, прострѣнъ на земята и обсипвайки съ цѣлувки края на дрехата на Този, когото наричаше Учителъ, повтаряше:

— Какво да правя, какъ да Ти служа, за да получа животъ вѣченъ?

— Изучавай и изпълнявай двѣтѣ правила на закона: обичай Бога и човѣцитѣ!

Като каза това, Той се скри отъ насъ като ефирна свѣтла сѣнка. Азъ бѣхъ на колѣнѣ, безъ да съзнавамъ това; станала сѣкашъ отъ сънъ, азъ се върнахъ въ кѣщи, като оставихъ блаженото сѣмейство на върха на щастието, което не може изобрази ни четката, ни перото.

Въ врѣме на вечерята азъ разказахъ на Понтия всичко, на което бѣхъ свидѣтелка; той наведе глава и каза: „Ти си видѣла Исуса Назарянина; Той е прѣдметъ на ненависть отъ страна на фарисейтѣ, садукейтѣ, партията на Ирода и гордитѣ левити на храма; отъ день на день тази ненависть се увеличава и тѣхното отмъщение виси надъ главата му, а, между това, рѣчитѣ на Назарянина сж рѣчи на мждрецъ и чудесата Му — чудеса на истински Богъ.

— А за какво го ненавиждатъ?

— За това, че Той изобличава тѣхнитѣ пороци и лицемерието имъ. Азъ го слушахъ единъ день: „варосани гробове, изчадия на ехидната,—говорѣше Той на фарисейтѣ, — на рамѣната на вашитѣ братя стоваряте брѣме, до което не искате да се допрете даже съ края на прѣста си! Водачи на слѣпитѣ! вие прѣцѣждате комаря, а камилата поглѣщате! Вие само вѣнкашно се показвате на хората за праведни, а

отвжтрѣ сте изпълнени съ лицемѣрие и беззакония; обичае първенството на пиршествата, прѣдседателството въ синагогитѣ, привѣтствията на площадитѣ, и да ви викатъ хората: „учителю, учителю!“ Смисльтъ на тѣзи думи е доста дълбокъ и доста истински; тѣ раздражиха тѣзи надмѣнни хора, и сега хоризонта на Назарянина е твърдѣ мраченъ!

— Но ти ще Го защитаващъ,—извикахъ азъ съ жаръ,—ти имашъ тука пълна власть!

— Моята власть не е нищо друго освѣнъ призракъ прѣдъ този мятеженъ и коваренъ народъ . . . А между това, азъ душевно бихъ страдалъ, ако бждѣхъ принуденъ да пролѣя кръвьта на този Мждрецъ.

Съ тѣзи думи Понтий стана и излѣзе, потопенъ въ дълбоки мисли: азъ останахъ сама въ мрачна и неизразима тѣга.

Деньтъ на Пасхата приближаваше. На този толкова важенъ у евреитѣ празникъ, отъ всичкитѣ крайща на Иудея се стича въ Ерусалимъ много народъ, за да принесе въ храма тържествена жертва.

Въ четвъртъка прѣдъ Пасхата Понтий ми съ тѣга каза:

— „Бждещето на Исуса Назарянина е доста съмнително: главата му е оцѣнена, и, може би, още тази вечеръ, Той ще бжде прѣдаденъ въ ржцѣтѣ на архиереитѣ“.

Азъ затреперахъ при тия думи и повторихъ:

— „Но ти нали ще Го защитишъ?“

— „Мога ли да направя това? — каза Понтий съ мраченъ видъ; — сждбата, която Платонъ прѣдрече на своя въображаемъ праведникъ, като че ли заплашва Исуса; Той ще бжде прѣслѣдванъ, измѣнически прѣдаденъ и осжденъ на жестока смъртъ . . . Тѣй боговетѣ се надсмиватъ надъ слабостъта на смъртнитѣ!..“

Легнахъ да спя; но едва сложихъ глава на възглавницата, и таинствени бълнувания завладѣха въображението ми. Азъ видѣхъ Исуса, видѣхъ Го такъвъ, какъвто Саломея ми описваше своя Богъ: лицето Му свѣтѣше като слънце, Той се носѣше на крилѣтъ на херувимитѣ, пламенни изпълнители на Неговитѣ заповѣди; като се спрѣ въ облацитѣ, Той изглеждаше готовъ да сжди племената и народитѣ, събрани при подножието Му. Съ махане на своята дѣсница Той отдѣляше добритѣ отъ злитѣ; първитѣ се възнасяха къмъ Него, сияещи съ вѣчна младостъ и божествена красота, а вторитѣ се сгромулясваха въ бездната на огъня, прѣдъ който огъня на Ерева и Флегетона е нищо; и когато Сждията, показвайки ранитѣ, които покриваха Неговото тѣло, имъ говорѣше съ гръмовитѣ гласъ: „Върнете кръвта, която азъ пролѣхъ за васъ!“ тогава тѣзи нещастници молѣха планинитѣ да ги затиснатъ и земята да ги погълне . . . Напразно! . . . Тѣ се чувстваха безсмъртни за мжкитѣ, безсмъртни за отчаянието. О, какъвъ сънъ или по-вѣрно, какво, какво откровение!

Едва—що зората зарумени върховетѣ на храмоветѣ, и азъ станахъ съ сърдце, свито още отъ ужаса, и седнахъ до прозореца, за да подишамъ свѣжия утренъ въздухъ. Изеднажъ ми се стори, че смъртоносенъ ревъ излизаше отъ центъра на града; викове, проклетия, много по-ужасни отъ бученето на развълнуванъ океанъ, достигаха до мене; азъ се ослушвахъ, сърдцето ми биеше, челото ми се обливаше съ леденъ потъ, и ето чувамъ: това бучене се приближава все повече и повече, чувамъ, че мраморната стълба, която води въ преторията, стене подъ напора на безчислената тълпа. Измжчвана отъ неизвѣстностъ, азъ земамъ на ржцѣ сина си, който играеше около мене, овивамъ го

въ скутовитѣ на намѣталото си и тичамъ при мжжа си. Като стигнахъ до вжтрѣшнитѣ врата на сждилището и чухъ задъ нея гласове, азъ не се осмѣлихъ да влѣза, а само повдигнахъ пурпуровата завѣса. Какво зрѣлище, Фулвио! Понтий седѣше на своя тронъ отъ слонова костъ въ всичкото великолѣпие, съ което Римъ огражда своитѣ прѣдставители; но подъ безстрастното изражение, което той се мжчеше да прѣдаде на своето лице, азъ четѣхъ страшно вълнение; прѣдъ него съ вързани ржцѣ, въ изпокжсана отъ насилието дреха, съ окървавено чело стоеше спокоенъ, неподвиженъ Исусъ Назарянинътъ; въ чертитѣ на лицето Му нѣмаше ни гордостъ, ни страхъ; Той бѣше тихъ като невинность и покоренъ като агнецъ, но Неговата кротость ме изпълняше съ ужасъ, понеже азъ още чувахъ думитѣ на бѣднуването си: „върнете кръвьга, която Азъ пролѣхъ за васъ!“ Около него бѣснуваше прѣзрѣната тѣла, която Го бѣ довлѣкла въ сждилището; къмъ нея се присѣдиниха нѣколко стражи, духовни лица и фариисеи съ настървени погледи. Послѣднитѣ лесно можеха да се познаятъ по пергаментнитѣ таблички, изпълнени съ различни текстове отъ закона, които тѣ носѣха на себе си. Всичкитѣ тѣзи страшни лица дишаха ненавистъ, като че адски пламъкъ се отражаваше въ очитѣ имъ и като че духоветѣ на ада смѣсваха своитѣ гласове съ дивитѣ викове на буйната бѣснота. Най-послѣ, по знакъ отъ Понтия, се въдвори мълчание.

— „Какво искате отъ мене?“ каза той.

— „Ние искаме смъртъта на този човѣкъ“, отговори единъ свещеникъ отъ името на народа;—Иродъ го праща при тебе, за да му произнесешъ присждата“.

— „Въ какво се състои неговото прѣстжпление?“

При този въпросъ отново се раздадоха викове:

Той прѣдсказва разрушението на храма! нарича себе си Царь Иудейски, Христосъ, Синь Божий: Той оскърбява архиереитѣ, синоветѣ на Аарона“, говорѣха левититѣ.

„Да се распъне, да се распъне!“ повтаряше разсвирѣпль и яростенъ народътъ.

Ахъ, Фулвио! Тѣзи смъртни вопли и до днесъ се носятъ въ ушитѣ ми, и образътъ на непорочната жертва отъ тази мин. непрѣкъснато се прѣдставя прѣдъ очитѣ ми! Понтий повиши гласъ и, като се обърна къмъ Исуса, ласкаво му каза:

— „И тѣй, ти си Царь Иудейски?“

— „Ти казвашъ това“, отвърна той.

— Ти ли си Христосъ, Синь Божи?“

Исусъ не отговори ни дума. Подновиха се викове, по-пронизителни отъ напрѣдъ: като рева на гладни тигри.

— „Прѣдай ни Го! На кръстъ да се распъне!“...

Най-послѣ, Понтий ги накара да млъкнатъ и каза: „азъ не намирамъ нищо прѣстѣлно въ тоя човѣкъ и искамъ да Го пушна“.

— Прѣдай ни Го, распни Го!

Азъ не можахъ да слушамъ повече; повикахъ единъ робъ и го пратихъ при мжжа си, когото молѣхъ да се видимъ за минутка. Понтий веднага остави сѣдилището и дойде при мене; азъ се хвърлихъ на колѣнѣ прѣдъ него.

— Заради всичко, което ти е скъпо и свето,—говорѣхъ азъ,—заради това дѣте,свещенъ залогъ на нашето съединение, не ставай съучастникъ въ смъртта на този Праведникъ, подобенъ на безсмъртнитѣ богове! Азъ го видѣхъ тази нощъ въ чуденъ сънъ, облѣченъ въ божествено величие; Той сѣдѣше хората, които треперѣха прѣдъ Него, и между сѣнки-

тѣ на нещастнитѣ, хвърлени въ пламената бездна, азъ познахъ тѣзи, които искатъ сега Неговата смъртъ; пази се да не повдигнешъ противъ Него светотатствени ржцѣ. О! вървай ми, една капка отъ тази кръвъ ще запечата навѣки твоето осжждане!

— Всичко, което се върши, ужасява и мене самия,—отговори Понтий,—но какво мога азъ да направя? Римската свита е доста малобройна и нейната защита е доста слаба противъ този народъ, като че отъ демони надъханъ. Гибель ни застрашава; този сждъ е подобенъ на Евменидова храмъ, отъ който чакатъ не правосждие, а отмъщение. Но, успокой се, Клавдио, иди въ градината и се занимавай тамъ съ нашия синъ; твоитѣ очи не сж създадени за тѣзи кървави сцени.

Съ тѣзи думи той излѣзе.

Когато останахъ сама, азъ се прѣдадохъ на отчаяна скърбъ. Исусъ бѣше още прѣдъ сжда и служеше като прѣдметъ за насмѣшки и оскърбления отъ страна на тълпата и войницитѣ, яростта на които се равняваше почти на Неговото непрѣодолимо търпѣние. Понтий замисленъ се върна на мѣстото си. Когато той се появи, виковетѣ: „смъртъ! смъртъ!“ се разнесоха още по-оглушително.

По осветения отъ врѣмената обичай, управителтъ всѣкога на празника Пасха освобождаваше по единъ отъ осжденитѣ на смъртъ въ знакъ на благодарение и милосърдие; въ това богоугодно дѣло той всѣкога се обръщаше къмъ избора на народа. Виждайки, може би, въ това обстоятелство възможность да спаси Исуса, Понтий каза съ високъ гласъ:

— Кого да ви освободя по празника, Варавва или Исуса, който се казва Христосъ?

— Освободи Варавва! — Извика тълпата.

Варава бѣше крадецъ и убиецъ, извѣстенъ съ своитѣ жестокости по цѣлата околностъ.

Понтий отново запита: „а какво да правя съ Исуса Назарянина?“

— „Да се распъне!“

— „Но какво зло е направилъ Той?“

Увлѣчената отъ яростъ тълпа повтаряше: „Да се распъне!“

Понтий наведе отчаяно глава; изглеждаше, като че непрѣкъснато увеличаващата се дързостъ на тълпата заплашва неговата властъ, властѣта на римското име, която той толкова цѣнише, и която въ Ерусалимъ нѣмаше друга защита освѣнъ своята слава, тѣй като тука имаше съвсѣмъ малко войници заклети на нашитѣ орли. Вълнението се увеличаваше отъ минута на минута; никога бурниятъ шумъ на цирка, никога спороветѣ на форума не сж имали такова влияние на слуха ми; спокойствие нѣмаше никждѣ; то се бѣ спрѣло на величественото чело на жертвата; оскърбленията, испитанията, приближението на позорната и мжчителна смъртъ, — нищо не можеше да помрачи този небесно-ясенъ погледъ; тѣзи очи, които възвърнаха живота на Иаировата дъщеря, гледаха своитѣ палачи съ неизяснимо изражение на миръ и любовъ; Той, безъ съмнѣние, страдаше, но страдаше радостно; изглеждаше, че душата му се възнася къмъ невидимия прѣстолъ, както чистия пламкъ на светата жертва. Преторията бѣше пълна съ народъ; той — този буренъ потокъ — се спущаше отъ върховетѣ на Сионъ, гдѣто се издига храма, до подножието на сждилището, и всѣка минута нови гласове се присъединяваха къмъ този адски хоръ. Мжжѣтъ ми, уморенъ, изтощенъ, отстѣпи най-послѣ. . . О, вѣчно пагубенъ часъ! Понтий стана, на неговото

лице се бѣ изобразило съмнѣние и смъртенъ ужасъ; съ символически жестъ той си оми рѣцѣтъ въ сѣдъ, пълненъ съ вода, и извика: „Азъ съмъ невиненъ за кръвта на този праведникъ!“

„Нека тя падне на насъ и на нашитѣ дѣца!“ зарева безумниятъ народъ; и като се струпаха около Исуса, палачитѣ Го повлѣкоха побѣснѣли; съ горчиви сълзи азъ слѣдѣхъ жертвата, вече обречена на смъртъ... Изеднажъ очитѣ ми потъмнѣха, колѣнитѣ ми се подгънаха, сърдцето ми трепетно се сви; стори ми се, че се раздѣлямъ отъ живота...

Азъ се свѣстихъ на рѣцѣтъ на моята слугиня при прозореца, който гледа въ сѣдилищния дворъ; като погледнахъ тамъ, азъ видѣхъ прѣсни слѣди отъ пролѣнатата кръвъ. — Тука биха съ камшици Назарянина, — каза една отъ робинитѣ. — А тамъ Го вѣнчаха съ тръне, — каза друга.

— Войницитѣ Му се смѣха, като го наричаха царъ Иудейски и го биеха по бузитѣ; сега Той прѣдава духъ, каза трета.

Всѣка отъ тѣзи думи като ножъ пронизваше сърдцето ми; подробноститѣ по ужасното злодѣйство удвояваха моята скръбъ; по непоносимата болка въ сърцето си азъ чувствахъ, че нѣщо свѣрхестественно има въ събитията на този злополученъ день. Небето нѣкакъ хармонираше съ скръбта на моята душа: грамадни облаци, като ужасающа призраци, се носѣха надъ земята, и отъ пепелявитѣ имъ нѣдра изхвъркваха блѣдни молнии. Градътъ, тѣй шуменъ прѣзъ цѣлата сутринь, бѣше мраченъ и безмълвенъ — като че смъртъта бѣ разпрострѣла надъ него своитѣ черни крилѣ.

Неизразимъ ужасъ ме приковаваше на едно мѣсто. Притиснала дѣтето къмъ гърдитѣ си, азъ очак-

вахъ нѣщо, безъ сама да разбирамъ прѣдмета на това мжчително очакване. Къмъ деветъ часа прѣзъ деня мракъ сгжсти въздуха, ужасно сътресение разтърси земята, всичко треперѣше: можеше да се помисли, че свѣтътъ се разрушава, и стихиятъ се връщатъ въ прѣдишния хаосъ; азъ паднахъ на земята. Въ това врѣме една отъ моитѣ слугини, иудеянка по рождение, влѣзе въ стаята блѣдна, отчаяна, съ блуждающи очи и извика: „Настана послѣдниятъ день! Богъ прѣдсказва това съ чудеса! Завѣсата на храма, която отдѣля светая светихъ, се разкъса надвѣ. Горко на светото мѣсто! Казватъ, че гробоветѣ се отворили и мнозина видѣли въскръсналитѣ праведници, погинали въ Ерусалимъ — пророцитѣ и свещеницитѣ отъ Захария, убитъ между храма и жертвеника, до Еремия, който прѣдрекалъ падането на Сионъ. Мъртвитѣ ни прѣдсказватъ гнѣва Божи! Наказанието на Всевишния се разлива съ бързината на пламъка“ . . .

При тѣзи думи ми се стори, че губя разсѣдка си; азъ станахъ и, влачайки крака едвамъ излѣзохъ на стълбата. Тамъ срѣснахъ стотника, който участваше въ смъртното наказание на Исуса, този стотникъ--ветеранъ, то бѣ побѣлѣлъ въ боеветѣ съ германци и спартанци; никога по-смѣло сърдце не било въ по-твърди гърди, но въ тая минута той бѣше разтроенъ и като да изнемогваше отъ мжкитѣ на разкаянието; азъ искахъ да го разпитамъ, но той мина покрай мене, повтарящъ полугласно: „Този, когото умъртвихме, билъ истински Синъ Божи“ . . .

Азъ влѣзохъ въ голѣмата зала. Тамъ седѣше Понтий, закрилъ лицето си съ ржцѣ; като повдигна глава при моето влизане, той отчаяно каза: „Ахъ, защо не послушахъ твоитѣ съвѣти, Клавдио? Защо съ цѣлната на живота си не защищавахъ този Мждрецъ?“

Моето разбито сърдце нѣма да вкуси повече покой! . . .

Какво можехъ да отговоря, когато сама не можехъ да се утѣша за това невъзнаградимо нещастие, което навѣки ни запечата съ печата на гибельта? . . .

Мълчанието се прѣкъсваше само отъ ехтежитѣ на грѣма, които страшно се разнасяха подъ сводеветѣ на двореца. И въ врѣме на бурята нѣкакъвъ старикъ се появи при входа на нашето жилище; доведоха го при насъ; той съ сълзи се хвърли въ краката на мъжа ми.

— Името ми е Иосифъ Ариматейски; замолвамъ те да ми позволишъ да снема отъ кръста тѣлото на Исуса и да го погребя въ собствената си градина.

— Земи го, — отговори Понтий, безъ да повдигне очи.

Старецътъ излѣзе; азъ видѣхъ че къмъ него се присъединиха група жени въ дълги горни дрехи, очакващи го при вратата.

Така се свърши този сждбоносенъ день. Исусъ бѣ погребенъ въ една пещера, издълбана въ скала; при входа на пещерата поставиха стража. Но, Фулвио! въ третия день Той, сияющъ съ слава и побѣда, се яви надъ този гробъ! . . Той възкрѣсна, като изпълни своето прѣдсказание и, тържествувайки надъ смъртта, яви се на своитѣ ученици, на своитѣ приятели, и, най-послѣ, на многочислено събрание отъ народъ. . . Тѣй свидѣтелствуватъ за него ученицитѣ му, като подтвърждаватъ това свидѣтелствуване съ своята кръвъ прѣдъ троноветѣ на князе и сждии. Но по-добрѣ това засвидѣтелствува учението на Исуса, повѣрено на нѣколко риболовци отъ Тивериада; това учение се е разпространило вече по цѣлата империя; тѣзи хора — прости, смирени, неистовни — изеднажъ станаха крас

норѣчиви и мжжествени; новата вѣра расте като сѣнчесто дърво, което нѣкога ще закрие името, религията и славата на римлянитѣ.

Отъ тогава моятъ мжжъ нѣма успѣхъ въ нищо. Обвиненъ за своята постѣпка отъ сената и отъ самия Ти-верий, плячка на иудейската ненависть, прѣзиранъ отъ тѣзи, на чиито страсти послужи, той влачи животъ, пълненъ съ отрова и мжчение. Азъ оставахъ почти сама. Саломия и Семида гледаха съ страхъ на жената на гонителя и палача на тѣхния възлюбенъ Господъ, тѣй като тѣ станаха ученици на Този, Който ги възвѣрна една за друга. Безъ да се гледа на тѣхната кротка добрина, азъ виждахъ неволенъ трепетъ по лицата имъ, когато ги навѣстявахъ, и скоро прѣстанахъ да ги посѣщавамъ. Въ моето уединение, азъ се вдълбочихъ въ непрѣкъснато изучаване учението на Исуса, което ми бѣ прѣдала на откъслечи Соламея и което бѣхъ записала. 'О, моя мила, що за нищожна и суетна е мждростъта на нашитѣ жреци въ сравнение съ това учение, което само единъ Богъ може да завѣщае на земята! Какъ дълбоко мждри сж тѣзи рѣчи, какъ дишатъ тѣ, миръ и доброта! Да ги прѣпрочитамъ — въ това е единственоти ми утѣшение.

Подиръ нѣколко мѣсеца Понтий бѣше лишенъ отъ властъта; ние се върнахме въ Европа и, скитайки се отъ градъ въ градъ, влачехме съ себе си по цѣлата империя скръбъта на възмутената и изморена отъ отчаяниѣ душа.

Азъ тръгнахъ слѣдъ него (жената на Каина, казватъ евреитѣ, послѣдвала своя изгоненъ мжжъ). Но какъвъ е животътъ ми съ него! . . . Дружба, съпружеска довѣреностъ не сжществуватъ вече между насъ; той вижда въ мене свидѣтель, живо въспоминание на своето прѣстѣпление; азъ виждамъ да се

издига помежду ни образа на окървавения кръсть, на който той, безакониятъ сѣдия, прикова Невинния и Праведния; азъ не смѣя да го погледна; звукътъ на неговия гласъ, този гласъ, който произнесе присъдата, ледени сърдцето ми, и когато слѣдъ ядене той се измива, струва ми се, че потопява рѣцѣтъ си не въ чиста вода, но въ димяща кръвь, слѣдитѣ на която не могатъ да се заличатъ. Еднажъ поискахъ да му говоря за раскаяние и за милосърдието на Всеомгъщия; но азъ никога не ще забравя ни неговия звѣрски погледъ, ни отчаянитѣ думи, които излѣзоха тогава отъ устата му. . . Скоро синъ ми, моя обичень синъ, умрѣ въ обятията ми, и . . . азъ не го оплакахъ . . . Щастливецъ! Той умрѣ, той се избави отъ проклягитето, което ни прѣслѣдва, той снѣ отъ себе си страшния товаръ — името на своя баща! Нещастията навсѣкждѣ ни прѣслѣдватъ, защото вече навредъ има християне; тукъ, даже въ тази дива страна, кждѣто ние търсихме убѣжище при морскитѣ мъгли и безотраднитѣ скали, и тука азъ чувахъ — съ какво отвръщение се произнася името на моя мжжъ! . . . Азъ се научихъ, че апостолитѣ, като се прощавали единъ съ другъ, прѣди да тръгнатъ да проповѣдватъ Евангелието, написали за изяснение на своята вѣра слѣдующитѣ страшни думи:

„Той е разпнатъ за насъ при Понтийския Пилата“, — ужасна анатема, която ще повтарятъ въ коветѣ! . . .

Прощавай, Фулвио! Ожали ме, и нека Правосѣдниятъ Богъ ти дари всичкото щастие, съ което нѣкога ние си живѣхме. Прощавай!

Разликата между личнитѣ и об- щественитѣ врагове.

„Ако Христосъ е вашъ Богъ“, казали Сарацинскитѣ мждреци на Константина, „то защо не постѣпвате, както ви Той заповѣдва? Той ви заповѣдва да се молите за враговетѣ, добро да правите на онѣзи, които ви мразятъ и гонятъ, а вие постѣпвате обратно: Ако нѣкой ви обиди, то си изостряте оржжието, излизате на бой и убивате“. — Като изслушалъ това, Константинъ ги попиталъ: „Ако въ нѣкой законъ бждатъ написани двѣ заповѣди, то кого можемъ нарече истински изпълнителъ на закона: този ли, който изпълнява едната заповѣдь, или този, който изпълнява двѣтѣ заповѣди“. — „Разбира се, по-добъръ е този, който изпълнява двѣтѣ заповѣди“, отговорили сарацинитѣ. Тогава Константинъ имъ казалъ: „Христосъ, нашиятъ Богъ, като ни е заповѣдалъ да се молимъ за онѣзи, които ни обиждатъ, и да имъ правимъ добрини, ни е така сжщо казалъ, че по-голѣма любовъ въ този животъ не може да покаже никой освѣнъ този, който си даде душата за своитѣ приятели. Затова ние търпимъ обидитѣ, причинявани лично на всѣкиго отъ насъ, но нашитѣ приятели и братя, нашето отечество защищаваме, като даваме за него, споредъ думитѣ на Спасителя, душитѣ си“.

П. Бл.

Невѣрующиятъ баща и вѣрующата дъщеря.

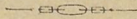
Страшна, мжчителна, смъртоносна болестъ си привѣршвала послѣднитѣ смѣтки съ една млада, прѣкрасна, умна петнадесетъ годишна дѣвица. На бѣдното

дѣте оставало да живѣе нѣколко минути! Тя (дѣвцата) помолила да повикатъ баща ѝ, който билъ невѣрующъ, атеистъ и го уловила за ржката. „Мили татко, азъ ще умра скоро; кажи съвсѣмъ сериозно, трѣба ли да вѣрвамъ това, което вие така често сте говорили въ мое присѣствие: че нѣма нито Богъ, нито рай, нито адъ; или да вѣрвамъ това, което съмъ учила въ катехизиса и което ми е твърдила покойната ми майка?“

Бащата стоялъ като оглушенъ отъ грѣмотевица. Послѣ, като се навѣлъ надъ постелката на болната, казалъ съ прѣсичанъ, прѣкъсванъ отъ ридания гласъ:

„Мое дѣте, добро мое дѣте, вѣрвай само това, което ти е говорила майка ти и което си учила въ катехизиса“.

Изъ М. Еп. Вѣд.

Отъ редакцията.

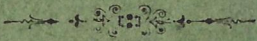
Дългъ на всѣки абонатъ е да си изплати самъ абонамента, Съ това редакцията ще се избави отъ да харчи пари по събиране абонаментитѣ било чрѣзъ пощата, било чрѣзъ агенти.

Взети сж всички мѣрки, за да излиза редовно
Библиотека Благочестие.

Прочее, умоляваме всички неиздѣлжили се абонати да внесатъ абонамента си.

г. г. абонатитѣ трѣба да помнятъ слѣдното:

За всѣки неполученъ брой и за всѣко промѣняване адреса да съобщаватъ наврѣме; иначе редакцията не може да бжде отговорна.

Библиотека Благочестие ще излъже за една година, отъ 1 априлъ 1910 год. до 1 априлъ 1911 г. въ дванадесетъ книги отъ около по три печатни коли едната.

Дава на абонатитѣ си: проповѣди, бого-словски статии и религиозно-нравствени разкази.

Годишниятъ абонаментъ на библиотеката е 3 лв., а въ странство 3.50 лв. Никакви изключения и отстъпки не се правятъ никому.

Който си плати абонамента най късно до 1 августъ тази година ще получи премия една отъ тѣзи книги: „Утѣшение при смъртъ на близки до сърцето“, или „Евангелието като основа на живота“.

Първата книга има 6 печат. коли, а втората 3. Прѣмията ще се прати ведно съ 3-та книжка.

Особено внимание.

Понеже 1 и 2 кн. бѣха по 3 $\frac{1}{2}$ коли, то за това 4 и 5 кн. сж по 2 $\frac{1}{2}$ коли.

Установенитѣ и постоянни нумера на абона-титѣ сж онѣзи, които тѣ иматъ на третата книжка.

Тѣзи нумера трѣба да се съобщаватъ при изплащане абонаментъ или при искане нѣкоя справка отъ редакцията.

Книгата „Тържеството на социализма“ е изчерпана.
